

Załącznik do uchwały Nr XX/152/2016

Rady Gminy Raba Wyżna

z dnia 31.05.2016.

**Strategia
Rozwoju Społeczno-
Gospodarczego
Gminy **Raba Wyżna**
na lata 2016-2022**

Kraków / Raba Wyżna, maj 2016 r.

Strategia Rozwoju Społeczno- Gospodarczego Gminy **Raba Wyżna** na lata 2016-2022

Opracowanie wykonano na zlecenie Gminy Raba Wyżna przez
FRDL Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji
w Krakowie

MISTiA NA SZLAKU

Spis treści

WPROWADZENIE.....	3
WNIOSKI Z ANALIZY DIAGNOSTYCZNEJ	7
WYNIKI ANALIZY STRATEGICZNEJ SWOT.....	13
WIZJA I MISJA ROZWOJU.....	19
PLAN OPERACYJNY.....	21
ZGODNOŚĆ STRATEGII Z WYTYCZNYMI I ZAŁOŻENIAMI ZAWARTYMI W DOKUMENTACH WYŻSZEGO RZĘDU	58
SYSTEM WDRAŻANIA, MONITOROWANIA I EWALUACJI ORAZ AKTUALIZACJI STRATEGII.....	61

Wprowadzenie

Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Raba Wyżna na lata 2016-2022 jest dokumentem określającym kierunki i sposób działania samorządu gminnego, jak również partnerów prywatnych i pozarządowych, mieszkańców, a także partnerów zewnętrznych, w odniesieniu do przestrzeni gminy Raba Wyżna - dla osiągnięcia strategicznych celów rozwoju. Wyznacza priorytety, cele oraz projekty i zadania realizacyjne, a także metody weryfikacji osiągniętych rezultatów polityki rozwoju. Stanowi narzędzie wspierania pozytywnych zmian społeczno-gospodarczych w całej przestrzeni gminy oraz niwelowania barier rozwojowych.

Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Raba Wyżna ustala 8 obszarów priorytetowych w perspektywie 2022 roku:

OBSZAR PRIORYTETOWY 1: DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA I BEZPIECZEŃSTWO W RUCHU DROGOWYM

OBSZAR PRIORYTETOWY 2: ŚRODOWISKO NATURALNE I ZARZĄDZANIE KRYZYSOWE

OBSZAR PRIORYTETOWY 3: GOSPODARKA LOKALNA

OBSZAR PRIORYTETOWY 4: EDUKACJA

OBSZAR PRIORYTETOWY 5: KULTURA I DZIEDZICTWO

OBSZAR PRIORYTETOWY 6: OFERTA SPĘDZANIA CZASU WOLNEGO

OBSZAR PRIORYTETOWY 7: POLITYKA SPOŁECZNA I OCHRONA ZDROWIA

OBSZAR PRIORYTETOWY 8: ZARZĄDZANIE ROZWOJEM

Priorytety te uwzględniają wnioski z ewaluacji dotychczasowej Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Raba Wyżna na lata 2008-2015, wyniki analizy strategicznej SWOT, szczególnie w zakresie wykorzystania własnych zasobów i potencjałów w kontekście dynamicznie zmieniającego się otoczenia gminy, wnioski z diagnozy społeczno-gospodarczej, bazującej na danych statystyki publicznej, dyskusje w ramach spotkań warsztatowo-konsultacyjnych z udziałem przedstawicieli środowisk lokalnych, jak również nowe regulacje europejskiej polityki spójności i polskiej polityki rozwoju regionalnego.

Gmina Raba Wyżna położona jest w południowej części województwa małopolskiego, w powiecie nowotarskim. Geograficznie obszar gminy tworzy Kotlina Rabczańska - region położony pomiędzy Beskidem Makowskim, Wyspowym, Gorcami i Beskidem Orawsko - Podhalańskim. Teren gminy przecina droga międzynarodowa nr E 77 Gdańsk-Chyżne, droga krajowa nr 47 Rabka - Nowy Targ - Zakopane oraz droga wojewódzka nr 958 Chabówka - Zakopane. Przez jej teren przebiega również szlak kolejowy Kraków-Zakopane. Gminę cechują bogate walory przyrodniczo-krajobrazowe, m.in. wysoki wskaźnik lesistości, miejsca atrakcyjne widokowo, z pięknymi panoramami (zobaczyć można np. szczyty Tatr). Na jej terenie znajduje się sieć szlaków spacerowych im. ks. Kardynała Karola Wojtyły i im. Ojca Świętego Jana Pawła II. Przez teren gminy

prowadzą także szlaki turystyczne w kierunku na Turbacz i Babią Górę. Oprócz walorów środowiskowych, obszar gminy Raba Wyżna to dziedzictwo kulturowe Orawian i Zagórczan, które demonstruje się zarówno w sposób niematerialny (np. warsztat tkacki na Szlaku Tradycyjnego Rzemiosła), jak i materialny (m.in. zespoły dworsko-parkowe: w Rabie Wyżnej z Pałacem Głowińskich, oranżerią i spichlerzem, oraz w Sieniawie, obiekty na Szlaku Architektury Drewnianej, itp.).

Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Raba Wyżna na lata 2016-2022 jest wyrazem dążenia do poprawy jakości życia mieszkańców przy wykorzystaniu wysokiej dostępności komunikacyjnej i strategicznego położenia gminy oraz bogatych walorów kulturowych i środowiskowych. Dobre usytuowanie, szczególnie przy trasie szybkiego ruchu na trasie Kraków – Zakopane (Chyżne), bliskość metropolii i granicy ze Słowacją mogą sprzyjać lokowaniu się na terenie gminy biznesu. Zasoby kultury oraz krajobrazu kulturowego i przyrodniczego, potraktowane jako ważne czynniki rozwoju społeczno-ekonomicznego, powinny spowodować zwiększenie roli przemysłów czasu wolnego jako gałęzi gospodarki - kreować dochody w sferze usług i produkcji oraz generować nowe miejsca pracy (zarówno w lecie, jak i w zimie).

Dokument Strategii i metodologia prac

Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Raba Wyżna na lata 2016-2022 powstała w oparciu o metodę partycypacyjno-ekspercką. Prace nad dokumentem realizowane były przy szerokim udziale środowisk lokalnych - przedstawiciele sektora publicznego, społecznego i biznesowego. Strategia stanowi tym samym wyraz polityki rozwoju, przyjętej w drodze szerokich uzgodnień, konsultacji i debaty publicznej, uwzględniając potrzeby i oczekiwania całej wspólnoty samorządowej gminy.

Reprezentanci środowisk lokalnych zostali skupieni w grupie roboczej ds. budowy Strategii, składającej się z trzech głównych środowisk lokalnych (tzw. „trójkąt współpracy”):

- sektor publiczny: władze samorządowe (Wójt, Zastępca Wójta, Skarbnik, Sekretarz, radni, szefowie wybranych jednostek organizacyjnych gminy), reprezentanci jednostek podległych (szkoły i placówki oświatowe, instytucje kultury, instytucje polityki społecznej, itd.);
- sektor biznesowy: lokalni przedsiębiorcy, reprezentanci większych pracodawców;
- mieszkańcy: przedstawiciele organizacji pozarządowych, liderzy społeczni, osoby publiczne.

Grupa robocza, skupiająca interesariuszy Strategii, miała za zadanie wypracować i skonsultować założenia dokumentu (odpowiadała m.in. za przeprowadzenie analizy SWOT, sformułowanie wizji rozwoju i misji, identyfikację celów i kierunków interwencji). Moderatorami prac i wsparciem merytorycznym w ramach procesu budowy Strategii byli konsultanci FRDL Małopolskiego Instytutu Samorządu

Terytorialnego i Administracji - Wojciech Odzimek i Dawid Hoinkis (realizacja spotkań, prace eksperckie) oraz Maria Piątkowska (prace analityczno-diagnostyczne).

Dzięki zastosowaniu metody partycypacyjno-ekspertkiej, zagwarantowany został szeroki udział społeczeństwa w procesie prac nad dokumentem i podejmowaniu decyzji strategicznych dla rozwoju gminy, jak również możliwość wpływania przez mieszkańców na realizowane działania oraz wysoki poziom konsultacji społecznych.

Partnerskie współdziałanie na etapie konstruowania Strategii znalazło odzwierciedlenie również w ramach samego dokumentu, który promuje współpracę pomiędzy administracją, sektorem gospodarczym, organizacjami pozarządowymi i inicjatywami obywatelskimi. Tworzenie partnerstw na etapie wdrażania zapisów Strategii będzie miało kluczowe znaczenie dla powodzenia zapisanych w niej przedsięwzięć.

Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Raba Wyżna na lata 2016-2022 uwzględnia cele dokumentów strategicznych, obowiązujących na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym, tj. Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu – Europa 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030, Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2020, Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie oraz 8 zintegrowanych, krajowych strategii rozwoju o charakterze sektorowym (w szczególności: Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 i Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020) oraz Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020 wraz z Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020.

Zakres prac nad Strategią

Prace, związane z opracowaniem Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Raba Wyżna na lata 2016-2022, obejmowały w szczególności następujące elementy:

1. Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Raba Wyżna – analiza sytuacji i trendów:
 - Określenie obszaru i ludności objętych Strategią,
 - Zebranie materiałów źródłowych i opracowanie diagnozy społeczno-gospodarczej Gminy Raba Wyżna w układzie dynamicznym (kilkuletnim) i porównawczym (benchmarkingowym),
 - Opracowanie wniosków z diagnozy społeczno-gospodarczej gminy Raba Wyżna, będących materiałem wyjściowym do analizy zasobów oraz opracowania planu operacyjnego;
2. Ewaluacja dotychczasowej Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Raba Wyżna na lata 2008-2015 (spotkanie robocze z przedstawicielami władz samorządowych, radnymi i pracownikami Urzędu Gminy Raba Wyżna);
3. Zorganizowanie przez władze samorządowe gminy Raba Wyżna grupy składającej się z przedstawicieli lokalnej społeczności oraz przeprowadzenie procesu

konsultacji społecznych założeń Strategii – w formie warsztatów strategicznych na terenie gminy:

- Przeprowadzenie analizy zasobów własnych i otoczenia gminy Raba Wyżna – analiza SWOT (mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń),
 - Sformułowanie wizji rozwoju i misji,
 - Identyfikacja głównych wyzwań i kierunków rozwoju gminy Raba Wyżna w oparciu o wyniki diagnozy społeczno-gospodarczej, analizy SWOT oraz wyników ewaluacji dotychczasowej Strategii, identyfikacja strategicznych i operacyjnych celów rozwoju gminy Raba Wyżna,
 - Identyfikacja kierunków interwencji w poszczególnych celach - zadań, programów i projektów strategicznych,
 - Określenie ram logistycznych realizacji kierunków interwencji – instytucja koordynująca zadanie, partnerzy realizacyjni, itd.,
4. Analiza i uspoźnienie proponowanych kierunków rozwoju gminy Raba Wyżna pod kątem zgodności z priorytetami dokumentów nadrzędnych;
 5. Przygotowanie systemu monitorowania i ewaluacji realizacji Strategii, w tym identyfikacja mierników realizacji celów Strategii;
 6. Opracowanie systemu wdrażania i finansowania Strategii, w tym określenie kluczowych instytucji i podmiotów zaangażowanych w proces wdrażania Strategii oraz identyfikacja głównych źródeł finansowania Strategii;
 7. Przygotowanie projektu dokumentu Strategii, przeprowadzenie konsultacji społecznych i opracowanie finalnej wersji po uwzględnieniu zgłoszonych uwag i wniosków

Zespół konsultantów FRDL Małopolskiego Instytutu Samorządu Terytorialnego i Administracji pragnie podziękować wszystkim uczestnikom prac za poświęcony czas, odpowiedzialność w podejściu do spraw publicznych oraz merytoryczne zaangażowanie w proces budowania Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Raba Wyżna na lata 2016-2022.

Wnioski z analizy diagnostycznej

Jednym z elementów prac nad Strategią Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Raba Wyżna na lata 2016-2022 było opracowanie diagnozy społeczno-gospodarczej. Materiał analityczny, opisujący stan istniejący oraz tendencje społeczno-gospodarcze zachodzące w gminie Raba Wyżna w latach 2009-2014, bazował (w szczególności) na danych uzyskanych z Urzędu Gminy, Głównego Urzędu Statystycznego (Bank Danych Lokalnych), Powiatowego Urzędu Pracy i Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie. Analizę statystyczną przeprowadzono w ujęciu dynamicznym (ukazując zachodzące tendencje) i benchmarkingowym (zestawiając gminę z innymi jednostkami o podobnej charakterystyce i potencjałach rozwojowych – wybrane gminy powiatu nowotarskiego, limanowskiego i myślenickiego, a także w kontekście średnich wyników dla powiatu nowotarskiego i województwa małopolskiego). Kluczowe wnioski płynące z przeprowadzonej analizy przedstawiono poniżej w podziale na obszary tematyczne, mające znaczący wpływ na rozwój gminy.

DEMOGRAFIA

- Według najbardziej aktualnych informacji Banku Danych Lokalnych GUS, populacja gminy Raba Wyżna na koniec 2014 roku liczyła 14 557 osób. Różnica w stosunku do roku bazowego (2009) wynosiła 585 osób, co oznacza wzrost liczby ludności o 5,2%.
- Liczba mieszkańców gminy w latach 2009-2014 stale rosła, jednak dynamika tego wzrostu spada od 2011 roku (w ostatnich dwóch latach nie przekroczyła 0,3% w stosunku do roku poprzedzającego).
- Gminę Raba Wyżna charakteryzuje dodatni przyrost naturalny. Jego wskaźnik w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w 2014 roku był równy 2,06‰. Jednocześnie jest to najniższa wartość, jaką przyjmował ten wskaźnik w latach 2009-2014. W latach 2009-2012 nie przyjmował on wartości niższych niż 5,03‰. Średni przyrost naturalny (2009-2014) osiągnął zatem wartość 4,2‰, co było wynikiem lepszym niż średnia dla powiatu nowotarskiego (3,4‰), jak również województwa małopolskiego (1,7‰).
- Gminę cechuje ponadto dodatnie saldo migracji – w 2014 roku równe ono było 22 osobom. Średnie saldo migracji z lat 2009-2014 w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców wyniosło 1,9‰, co było wynikiem lepszym niż średnia powiatowa (0,1‰) i wojewódzka (1,1‰).
- W wyniku zachodzących procesów demograficznych, dostrzegalne są zmiany struktury ludności gminy Raba Wyżna. W 2014 roku osoby w wieku przedprodukcyjnym (do 17 lat) stanowiły 22,1% ogółu ludności, podczas gdy w 2009 roku było to 23,7%. Nieznacznie rośnie natomiast udział w strukturze ludnościowej gminy osób w wieku poprodukcyjnym (59+/64+) – w 2014 roku

grupa ta stanowiła 14,5% populacji gminy, podczas gdy w roku bazowym było to 13,4%.

Wzrósł też udział osób w wieku produkcyjnym (18 - 59/64) - z 62,8% w 2009 roku do 63,4% w 2014 roku. Świadczy to o procesie starzenia się społeczeństwa, którego dynamika w przypadku gminy Raba Wyżna, w porównaniu z sytuacją innych samorządów, nie jest najgorsza.

- Wskaźniki demograficzne gminy Raba Wyżna można uznać za relatywnie korzystne, jednak zmiany w strukturze ludności gminy stanowią wyzwanie dla polityki rozwoju, w szczególności w zakresie wzmocnienia atrakcyjności osadniczej i dostosowywania systemu świadczenia usług publicznych - głównie w obszarze polityki społecznej, ochrony zdrowia i oświaty.

SYTUACJA SPOŁECZNA

- Odsetek osób objętych pomocą społeczną w liczbie ludności ogółem w gminie Raba Wyżna w 2014 roku równy był 7,4%. Według danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, najczęstszymi powodami udzielania pomocy społecznej w gminie były: potrzeba ochrony macierzyństwa (69,4%), wielodzietność (63,6%) i ubóstwo (59,1%).
- Dynamicznie rośnie (wzrost o ponad 60.0% w stosunku do roku bazowego – 2009) skala pomocy społecznej udzielanej z powodów: wielodzietności, bezrobocia, potrzeby ochrony macierzyństw oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby.
- Spada natomiast liczba osób z gminy Raba Wyżna zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Nowym Targu. Na koniec 2015 roku odnotowano 406 osób pozostających bez pracy. Zmiana liczby bezrobotnych w stosunku do roku bazowego (2009 - 514 zarejestrowanych bezrobotnych) wynosiła -21%. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2014 roku wyniósł w Gminie Raba Wyżna 6,6%, co było wartością niższą niż średnia dla powiatu nowotarskiego (7,3%).
- Największą część ogółu bezrobotnych zarejestrowanych z terenu gminy Raba Wyżna stanowiły w 2015 roku osoby w wieku od 25 do 34 lat – 27,6% ogółu pozostających bez pracy. Co więcej, wszystkie osoby młode – w wieku do 35 lat – stanowiły 54,5% ogółu bezrobotnych. Taki stan rzeczy generuje wyzwania dla polityki gminy, związane m.in. z potrzebą dostosowania edukacji do potrzeb rynku pracy oraz przeciwdziałania emigracji zarobkowej osób młodych.
- Drugą, niezwykle istotną tendencją jest wzrost liczby osób pozostających bez pracy w wieku powyżej 55 roku życia – w stosunku do 2009 roku, liczba osób bezrobotnych w tym przedziale wiekowym powiększyła się o 19 osób, co daje wzrost procentowy na poziomie 59,4%. Rosnący odsetek osób bezrobotnych w wieku niemobilnym stanowi poważne wyzwanie dla instytucji rynku pracy oraz służb zatrudnienia, ze względu na koszty i trudności w zakresie zaktywizowania zawodowego tych osób.
- W 2015 roku największą część ogółu bezrobotnych z terenu gminy Raba Wyżna stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (35,2%). Może to

wskazywać na problem niedopasowania kierunków kształcenia do potrzeb pracodawców i lokalnego rynku pracy. Drugą, najliczniejszą grupę, stanowiły osoby legitymujące się wykształceniem gimnazjalnym i niższym (25,4% ogółu bezrobotnych).

- Biorąc pod uwagę czas pozostawania bez pracy, największy odsetek bezrobotnych w 2015 roku stanowiły osoby nie posiadające zatrudnienia od 3 do 12 miesięcy – 36,9% ogółu bezrobotnych. Jednocześnie analiza dynamiczna wykazała nieznaczny wzrost liczby osób długotrwale bezrobotnych – w stosunku do 2009 roku – o 8,9% (11 osób). Może to wskazywać na problemy w zakresie walki z bezrobociem długoterminowym, które generuje największe koszty społeczne. Osoby pozostające bez pracy powyżej jednego roku, wraz z przedłużającym się czasem pozostawania poza sferą zatrudnienia, mogą mieć coraz większe problemy z ponowną adaptacją do wymagań rynku pracy.
- Problem bezrobocia powoduje m.in. spadek atrakcyjności osadniczej gminy, rosnącą emigrację zarobkową oraz spadek dochodów rozporządzalnych gospodarstw domowych i (wiążące się z tym) wzrastające obciążenie dla budżetu gminy (osoby korzystające z pomocy społecznej). Potrzebne są zatem działania w zakresie wspierania polityki zatrudnienia i rozwoju przedsiębiorczości, tworzenie stref aktywności gospodarczej i inwestycyjnej, generujących atrakcyjne miejsca pracy, a także działania rewitalizacyjne, rozumiane jako przeciwdziałanie degradacji wynikającej z koncentracji problemów społecznych, w tym bezrobocia.

EDUKACJA

- Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie Raba Wyżna wynosił w 2014 roku 68,1%, co było wynikiem niższym niż średnia wojewódzka (83,1%) i powiatowa (72,5%). Jednocześnie od 2009 roku odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie systematycznie wrasta (55,1% w 2009 roku).
- W 2014 roku odnotowano w gminie Raba Wyżna wzrost liczby uczniów szkół podstawowych (z 1030 do 1106 osób). Tendencja ta jest widoczna również w przypadku średniej dla całego powiatu nowotarskiego. Wpływ na ten stan rzeczy może mieć nowelizacja ustawy o systemie oświaty i obniżenie wieku szkolnego.
- W przypadku szkół gimnazjalnych, na terenie gminy zanotowano spadek liczby uczniów – z 547 uczących się w 2009 roku do 460 w 2014 roku (spadek o 21,6%). Co więcej, stosunek liczby dzieci w wieku 13-15 lat do liczby uczniów szkół gimnazjalnych wskazuje na odpływ uczniów poza teren gminy Raba Wyżna. W 2009 roku odsetek dzieci objętych edukacją w gimnazjach w gminie wynosił 94,5%, podczas gdy w 2014 roku było to 88,6%. Spadająca liczba uczniów i tendencja do wybierania szkół poza terenem gminy powodować mogą w najbliższych latach konieczność przemodelowania/dostosowania do obecnych

warunków gminnego systemu oświaty, celem podnoszenia jego efektywności kosztowej i wzmacniania jakości nauczania.

- W gminie Raba Wyżna odnotowano w 2015 roku średni wynik (w procentach) z egzaminu po szkole podstawowej równy 67,5%, przy średniej powiatowej 67,1% i wojewódzkiej 69,5%. Ponadto, młodzież ucząca się w szkołach gimnazjalnych na terenie gminy osiągnęła w 2015 roku wyższy średni wynik (w procentach) z egzaminu gimnazjalnego od średniej powiatowej – średni wynik z części humanistycznej w powiecie nowotarskim wyniósł 62,5%, w gminie Raba Wyżna – 64,0%, zaś średni wynik z części matematyczno-przyrodniczej w powiecie wyniósł 49,0%, a w gminie Raba Wyżna – 49,5%.
- Uczniowie szkół zlokalizowanych na terenie gminy Raba Wyżna osiągają relatywnie dobre wyniki z egzaminów po szkole podstawowej, jak i gimnazjalnej. Problemem jest obserwowalny w przypadku szkół gimnazjalnych odpływ uczniów do ośrodków ościennych. Wyzwaniem gminy pozostaje zatem wzmacnianie atrakcyjności i konkurencyjności oferty (poprzez działania inwestycyjne i miękkie), przy uwzględnieniu racjonalności organizacyjno-kosztowej.

OCHRONA ŚRODOWISKA I OFERTA CZASU WOLNEGO

- Budżet gminy Raba Wyżna cechuje się stabilną wysokością wydatków przeznaczonych na kulturę i dziedzictwo narodowe. W latach 2008-2014 udział tych wydatków w wydatkach budżetu gminy ogółem wahał się w przedziale od 0,9% do 2,1% (w 2010 roku). Okres ostatnich trzech lat to wydatki na poziomie około 1,2%.
- Bazę gminy tworzą obiekty hotelowe, dysponujące 68 miejscami noclegowymi (dane za 2014 r.), oraz gospodarstwa agroturystyczne, oferujące łącznie 318 miejsc noclegowych (dane z 2015 r.).
- Dane dotyczące liczby ludności gminy Raba Wyżna, korzystającej z instalacji wodociągowej i kanalizacyjnej, wskazują na nieustającą potrzebę uzupełniania tej infrastruktury na terenie gminy. W 2014 roku odsetek mieszkańców korzystających z instalacji wodociągowej wyniósł 21,0% (przy średniej powiatowej 48,5%), zaś z instalacji kanalizacyjnej – 16,9% (przy średniej powiatowej 58,7%). Gmina odznacza się na tle powiatu wysokim poziomem zgazyfikowania – odsetek korzystających z tego typu instalacji wynosił w 2014 roku 37,3% (przy średniej powiatowej na poziomie 9,6%).
- Gmina, dzięki strategicznej lokalizacji i dobremu skomunikowaniu oraz bogatym walorom przyrodniczo-krajobrazowym, posiada potencjał dla rozwoju oferty spędzania czasu wolnego, który pozostaje słabo wykorzystany. Wyzwaniem pozostaje zatem lepsze wykorzystanie lokalnych zasobów dla potrzeb komercjalizacji usług i produktów związanych z obsługą ruchu turystycznego, przy stałej dbałości o jakość środowiska naturalnego. Środowisko naturalne stanowi determinantę zarówno atrakcyjności turystycznej, jak i osadniczej gminy.

GOSPODARKA

- Na koniec 2014 roku na terenie gminy Raba Wyżna działało 888 podmiotów gospodarczych (stanowiły one 5,8% podmiotów zarejestrowanych w powiecie nowotarskim). W stosunku do roku bazowego (2009) liczba ta zwiększyła się o 161 podmiotów (22,1%) i pozostaje na poziomie podobnym w stosunku do gmin grupy porównawczej.
- Liczba podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w gminie Raba Wyżna wynosiła w tym samym roku 96,2 podmiotów, co było wynikiem niższym niż średnia wojewódzka (168,6 podmiotów/1000 mieszkańców) i średnia powiatowa (127,0 podmiotów/1000 mieszkańców).
- Znaczące branże działalności przedsiębiorstw z terenu gminy Raba Wyżna to: przetwórstwo przemysłowe (23,5% wszystkich zarejestrowanych podmiotów), handel hurtowy, detaliczny i naprawa pojazdów samochodowych (22,5%) oraz budownictwo (21,6%).
- Gmina Raba Wyżna odznacza się na tle powiatu jedną z wyższych liczb nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w sektorze prywatnym (osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą). W 2014 roku zarejestrowano 86 podmiotów tego typu, co jest drugim najwyższym wynikiem wśród gmin grupy porównawczej (najwięcej – 100 nowych podmiotów – zarejestrowano w gminie Czarny Dunajec).
- W gminie Raba Wyżna odnotowuje się rosnący poziom wpływów z podatku od osób prawnych (CIT) na 1 mieszkańca. Średnio (w latach 2008-2014) udział tego podatku w dochodach gminy wynosił 0,5%. Jednocześnie należy zwrócić uwagę, że wynik osiągnięty w 2014 roku – wpływy z podatku CIT na poziomie 1,0% dochodów ogółem – był najbardziej korzystnym na przestrzeni ostatnich 6 lat.
- Potrzebna jest szeroka współpraca międzysektorowa i międzyorganizacyjna na rzecz wspierania rozwoju lokalnej gospodarki, bardziej zróżnicowanej i innowacyjnej, efektywniej korzystającej z lokalnych zasobów i potencjałów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej, charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność społeczno-ekonomiczną i terytorialną gminy.

FINANSE PUBLICZNE

- Dochody budżetu gminy Raba Wyżna w 2014 roku były równe 45,49 mln zł, podczas gdy wydatki wyniosły 43,98 mln zł, co oznacza nadwyżkę budżetową w wysokości 1,51 mln zł.
- Udział dochodów własnych w dochodach ogółem budżetu gminy Raba Wyżna w 2014 roku wynosił 21,8%. Był to jeden z niższych wyników odnotowanych przez gminę w latach 2009-2014 (w 2013 roku dochody własne stanowiły 25,2% dochodów budżetu gminy ogółem). Dochody własne stanowią jeden z ważnych czynników finansowania zadań rozwojowych jednostek samorządu terytorialnego. Zapewniają pewną niezależność w podejmowaniu decyzji rozwojowych, stwarzają szansę na adekwatne pokrycie potrzeb wspólnoty samorządowej, determinują standardy świadczenia usług publicznych. Stały monitoring wielkości dochodów własnych oraz zmian demograficznych pozwala odpowiedzieć na pytanie o skalę finansowania inwestycji rozwojowych, jak i prognozować poziom wkładu własnego w przypadku sięgania po zewnętrzne źródła finansowania działań.
- Drugim, obok poziomu dochodów własnych, czynnikiem charakteryzującym możliwości rozwojowe gminy jest poziom wydatków inwestycyjnych. Udział wydatków majątkowych inwestycyjnych w wydatkach ogółem budżetu gminy Raba Wyżna w 2014 roku wynosił 22,9% (poza 2009 rokiem, był to najwyższy wynik w analizowanych latach 2009-2014). Średnia dla powiatu nowotarskiego to 24,7%, zaś dla województwa małopolskiego – 18,7%.
- Zadłużenie (zobowiązania ogółem/dochody ogółem) gminy w 2014 roku równe było 47,9%, co jednocześnie oznaczało obciążenie dochodów obsługą zadłużenia (wydatki na obsługę długu/dochody ogółem) na poziomie 1,8%. Poziom zadłużenia gminy jest wyższy niż średnia powiatowa i wojewódzka, jednak nie zagraża on stabilności finansów publicznych.
- Gmina Raba Wyżna odnotowuje od 2012 roku rosnące (kwotowo) wpływy z podatku PIT w przeliczeniu na 1 mieszkańca (od 235,3 zł w 2009 roku do 237,4 zł w roku 2014), co może wskazywać na poprawiającą się sytuację materialną mieszkańców gminy.
- Gminę Raba Wyżna charakteryzuje relatywnie dobra kondycja finansowa oraz doświadczenie w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych (głównie na inwestycje związane z ochroną przyrody – kolektory słoneczne). Wyzwaniem dla gminy pozostaje jak najlepsze wykorzystanie środków w ramach nowej perspektywy budżetowej Unii Europejskiej oraz wypracowanie trwałych założeń dla rozwoju po 2020 roku.

Wyniki analizy strategicznej SWOT

Analiza SWOT jest analizą strategiczną, dzięki której możliwe jest określenie faktycznej strategii działania. Stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia gminy, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Wskazuje zestaw czynników, które mogą wzajemnie wpływać na rozwój gminy, wspomagając lub też uniemożliwiając podejmowanie działań prorozwojowych.

Jej nazwa to skrót od pierwszych liter angielskich słów, stanowiących jednocześnie pola przyporządkowania czynników, mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego – silne strony (strenghts), słabe strony (weaknesses), szanse (opportunities) i zagrożenia (threats).

Zgodnie z powyższym, czynniki rozwoju podzielić można na wewnętrzne, na które społeczność lokalna ma wpływ (silne i słabe strony), oraz na czynniki zewnętrzne – umiejscowione w bliższym i dalszym otoczeniu jednostki (szanse i zagrożenia). Podział ten dokonuje się również według innego kryterium, co pozwala zidentyfikować: czynniki pozytywne, czyli atuty i szanse, oraz czynniki negatywne, czyli słabe strony i zagrożenia.

W tabeli przedstawiono wyniki analizy SWOT dla gminy Raba Wyżna.

Tabela 1 Wyniki analizy SWOT dla gminy Raba Wyżna (opracowanej w ramach spotkania warsztatowo-konsultacyjnego z przedstawicielami społeczności gminy).

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
INFRASTRUKTURA I OCHRONA ŚRODOWISKA	
Walory przyrodniczo-krajobrazowe gminy, warunkujące jej atrakcyjność osadniczą i rekreacyjno-turystyczną.	Niezadawalający stan techniczny większości dróg gminnych (wymagają remontów, przebudowy bądź kompleksowej modernizacji).
Zrealizowane projekty z zakresu wykorzystania odnawialnych źródeł energii (kolektory słoneczne na wszystkich budynkach gminnych oraz ponad 700 prywatnych, fotowoltaika).	Braki w infrastrukturze drogowej, w tym w zakresie chodników (zwłaszcza przy drogach powiatowych) oraz oświetlenia ulicznego.
Działania w zakresie edukacji ekologicznej dzieci i młodzieży w szkołach na terenie gminy.	Niski stopień skanalizowania gminy.
Relatywnie duża dostępność sieci gazociągowej w porównaniu do innych obszarów subregionu podhalańskiego.	Brak zainteresowania części społeczeństwa rozbudową sieciowej kanalizacji i podłączeniem się do niej (problem ekonomiczny).
	Niski stopień sieciowego zwodociągowania gminy (istniejące spółki wodne).
	Niska świadomość społeczna w zakresie ekologii (zwłaszcza wśród starszego pokolenia), objawiająca się m.in. szkodliwymi dla środowiska naturalnego zachowaniami.
	Duże zanieczyszczenie powietrza spowodowane niską emisją.
OFERTA CZASU WOLNEGO	
Korzystne położenie komunikacyjno-geograficzne („U stóp Podhala”, bliskość Tatr, granicy ze Słowacją oraz sąsiedztwo Uzdrowiska w Rabce-Zdroju, droga krajowa nr 7 prowadząca do przejścia granicznego w Chyżnem, itp.) pod kątem rozwoju, komercjalizacji i promocji oferty czasu wolnego.	Brak rozpoznawalnych wydarzeń kulturalnych o zasięgu ponadlokalnym, służących zachowaniu oraz promocji kultury Orawian i Zagórzan.

Walory przyrodniczo-krajobrazowe (m.in. wysoki wskaźnik lesistości - ok. 35% powierzchni gminy, miejsca atrakcyjne widokowo, z pięknymi panoramami), stanowiące potencjał dla rozwoju inwestycji i przedsiębiorczości w ramach sektora przemysłów czasu wolnego.	Brak bazy gastronomicznej na terenie gminy.
Warunki do rozwoju oferty czasu wolnego w okresie zimowym (potencjalne tereny pod stacje narciarskie) oraz letnim (tereny pod ścieżki rowerowe).	Brak zaplecza turystyczno-rekreacyjnego w postaci zorganizowanych atrakcji i obiektów turystycznych (m.in. obiekty hotelarskie i SPA, wyciągi narciarskie i trasy narciarstwa biegowego, trasy rowerowo-spacerowe, oznakowane i zainwestowane szlaki piesze, basen, itp.).
Szlaki turystyczne, przebiegające przez teren gminy.	Brak produktów lokalnych charakterystycznych dla gminy.
Szlaki Papieskie, upamiętniające wędrówki księdza, biskupa i kardynała Karola Wojtyły – Papieża Polaka.	Zanikające rzemiosło i rękodzielnictwo na terenie gminy.
Funkcjonujące na terenie gminy gospodarstwa agroturystyczne i ich oferta dla gości.	Brak miejsc oraz zróżnicowanej oferty spędzania czasu wolnego (kultura, rozrywka, animacja sportowa) dla młodzieży.
Znajdujące się na terenie gminy obiekty materialnego dziedzictwa kulturowego, m.in.: zespoły dworsko-parkowe (w Rabie Wyżnej z Pałacem Głowińskich, oranżerią i spichlerzem; w Sieniawie; w Rokicinach Podhalańskich), budynki stacji PKP w Rabie Wyżnej i Sieniawie, kapliczki, dzwonnice wiejskie, obiekty na Szlaku Architektury Drewnianej, itp.	
Zasoby niematerialnego dziedzictwa kulturowego Orawian i Zagórzan.	
GOSPODARKA I RYNEK PRACY	
Dobre położenie i wysoka dostępność komunikacyjna (drogowa i kolejowa), bliskość przejść granicznych.	Ogromne rozdrobnienie gruntów, hamujące jakiegokolwiek większe inicjatywy gospodarcze (stacje narciarskie, itp.).

Przedsiębiorczość mieszkańców gminy (prężnie działające markety rodzinne, bank spółdzielczy, wytwórcy mebli, okien, parkietów, firmy budowlane, itp.).	Brak większych, zwartych terenów publicznych możliwych do zagospodarowania pod działalność gospodarczą, w tym strefę aktywności gospodarczej i związany z tym problem z przyciągnięciem inwestorów.
Rosnąca liczba podmiotów gospodarczych oraz wpływów do budżetu gminy z podatku od osób prawnych.	Duża powierzchnia nieużytków rolnych oraz brak opłacalnych (dla właścicieli) koncepcji na ich zagospodarowanie.
Potencjał rozwojowy nieużytków rolnych obecnych na terenie gminy.	Inwestowanie przez mieszkańców kapitału poza obszarem gminy.
	<p>Problem bezrobocia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • relatywnie wysoki poziom bezrobocia, w szczególności wśród osób młodych w wieku do 35 roku życia (ponad połowa ogółu zarejestrowanych bezrobotnych), • rosnąca liczba osób pozostających bez pracy w wieku powyżej 55 roku życia, • wysoki poziom bezrobocia wśród osób legitymujących się wykształceniem zasadniczym zawodowym, gimnazjalnym i niższym, • rosnący problem bezrobocia długotrwałego (powyżej 1 roku).
ZARZĄDZANIE PUBLICZNE I KAPITAŁ SPOŁECZNY	
Partnerstwo w ramach Lokalnej Grupy Działania Przyjazna Dolina Raby i Czarnej Orawy.	Mały udział dochodów własnych w budżecie gminy.
Rosnący udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem .	Niewystarczająca promocja gminy na zewnątrz.
Dobra współpraca z władzami powiatowymi.	Poziom zadłużenia gminy warunkujący możliwości rozwojowe, w tym projekty inwestycyjne.
Aktywna współpraca z gminami partnerskimi (Gmina Słupsk), w tym zagranicznymi.	Rosnąca liczba beneficjentów pomocy społecznej (głównie z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa, wielodzietności oraz ubóstwa).
Korzystne wskaźniki demograficzne:	Konkurencja między organizacjami

<ul style="list-style-type: none"> • systematyczny wzrost liczby mieszkańców, • dodatnie saldo migracji, • dodatni przyrost naturalny. 	pozarządowymi.
Korzystna struktura ludności, mimo widocznego procesu starzenia się społeczeństwa.	Uzależnienie działalności organizacji pozarządowych od środków gminnych, brak kompetencji do pozyskiwania środków zewnętrznych.
Rosnąca liczebność i aktywność organizacji pozarządowych.	Spadająca liczba uczniów w szkołach gimnazjalnych.
Dobre wyniki uczniów ze szkół gminnych z egzaminu po szkole podstawowej oraz gimnazjum – w porównaniu do wyników placówek edukacyjnych z terenu powiatu nowotarskiego.	
SZANSE	ZAGROŻENIA
Rewitalizacja – rozumiana jako kompleksowe działania na rzecz poprawy sytuacji na obszarach zdegradowanych, mające na celu rozwiązywanie problemów społecznych i podnoszenie jakości życia mieszkańców.	Brak konsekwencji w działaniu wynikająca z kadencyjności władz. Wysoka zmienność regulacji prawnych.
Dostępność zewnętrznych źródeł finansowania, w tym m.in. nowa perspektywa finansowa Unii Europejskiej na lata 2014-2020, z uwzględnieniem Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka.	Brak standardów finansowania zadań - zlecenie zadań gminom bez dofinansowania i wskazywania źródeł finansowania.
Rozwój współpracy terytorialnej, międzysektorowej i międzyorganizacyjnej.	Opóźnienia w zakresie wykorzystania środków w ramach nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020.
Dogodna lokalizacja względem sąsiednich atrakcji turystycznych, w tym po słowackiej stronie granicy - zasób potencjalnych klientów oferty czasu wolnego, możliwość kreowania i promocji wspólnej oferty.	Nowe zasady dystrybucji i wykorzystywania środków unijnych, utrudniające dostęp mniejszym ośrodkom.
Doskonalenie wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej gminy.	Fiskalizm państwa – wysokie stawki podatkowe, wysokie koszty pracy.
Moda na turystykę aktywną, kulturową (m.in. popularność folkloru, tradycji i sztuki	Niedostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb lokalnego i regionalnego rynku pracy,

ludowej, a także rekreacji).	niedostateczna współpraca szkół i placówek oświatowych z pracodawcami.
Włączenie zasobów przyrodniczo-kulturowych w obieg społeczno-gospodarczy, w szczególności na potrzeby rozwoju i komercjalizacji oferty czasu wolnego.	Emigracja zarobkowa, w szczególności osób młodych (utrata kapitału intelektualnego, mniejsze podatki oraz subwencja oświatowa).
Inwestowanie przez mieszkańców zarobionego za granicą kapitału po powrocie do kraju.	Postępujący niż demograficzny i wynikający z niego wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym.
	Niebezpieczeństwo braku bądź niewystarczającej ilości wody w stosunku do potrzeb mieszkańców gminy (problemy suszy).

Wizja i misja rozwoju

Wizja jest syntetycznym określeniem strategii, jej zasadniczych założeń. W skrótowny sposób opisuje wyobrażeniowy stan docelowy, który dzięki strategii gmina chce osiągnąć. Wizja rozwoju stanowi projekcję, opis pożądanego stanu rzeczywistości, do którego dążyć będą wszyscy zaangażowani partnerzy, tj. władze samorządowe gminy, partnerzy społeczni i gospodarczy oraz mieszkańcy, wykorzystując przy tym możliwości płynące z własnych atutów i szans pojawiających się w otoczeniu. Wizja ukierunkowana jest prognostycznie, określa cel, do jakiego zmierza cała wspólnota gminna.

W 2022 roku gmina Raba Wyżna, ze względu na swoje strategiczne położenie, wysoką dostępność komunikacyjną, walory środowiskowe i kulturowe, stanowi atrakcyjną przestrzeń do życia, nauki, pracy, lokowania i rozwijania rodzinnych działalności gospodarczych oraz spędzania czasu wolnego.

Walory kulturowe, przyrodnicze i krajobrazowe gminy są czynnie chronione, a jednocześnie stanowią ważne czynniki rozwoju społeczno-ekonomicznego.

Gmina jest animatorem i mecenasem rozbudowanej działalności kulturalnej mieszkańców, skupiającej się w szczególności na kultywowaniu i propagowaniu miejscowych tradycji.

Lokalna gospodarka stale wzrasta, dywersyfikuje się i zwiększa poziom innowacyjności, bazując głównie na lokalnych zasobach, przedsiębiorczości i kreatywności mieszkańców.

Walory przyrodniczo-krajobrazowe (rzeźba terenu, klimat, flora i fauna, krajobraz) oraz kulturowe (zasoby niematerialnego dziedzictwa kulturowego Orawian i Zagórzan, obiekty zabytkowe) są wykorzystywane dla rozwoju i promocji funkcji turystycznej i rekreacyjnej gminy, co pozwala generować dodatkowe dochody w sferze usług i produkcji oraz nowe miejsca pracy (zarówno w lecie, jak i w zimie).

Zrównoważony i trwały rozwój możliwy jest dzięki sprawnej i efektywnej, partnerskiej współpracy pomiędzy administracją, sektorem gospodarczym, organizacjami pozarządowymi i innymi inicjatywami mieszkańców.

Misja określa nadrzędny cel rozwoju gminy, stanowi swoistą deklarację programową, dotyczącą kierunków i sposobów prowadzenia gminnej polityki rozwoju. Misja przekłada się na projekty i zadania, które musi wykonać gmina, by zrealizować swoje strategiczne cele rozwojowe.

Wspólnie dążymy do poprawy jakości życia, nauki, pracy, lokowania i rozwijania rodzinnych działalności gospodarczych oraz spędzania czasu wolnego na terenie gminy Raba Wyżna – przy wykorzystaniu wysokiej dostępności komunikacyjnej gminy, bogatych walorów kulturowych i środowiskowych oraz potencjału mieszkańców.

Plan operacyjny

W nawiązaniu do przyjętej wizji i misji rozwoju gminy Raba Wyżna, wyznaczono 8 obszarów priorytetowych dla gminnej polityki rozwoju:

OBSZAR PRIORYTETOWY 1: DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA I BEZPIECZEŃSTWO W RUCHU DROGOWYM

OBSZAR PRIORYTETOWY 2: ŚRODOWISKO NATURALNE I ZARZĄDZANIE KRYZYSOWE

OBSZAR PRIORYTETOWY 3: GOSPODARKA LOKALNA

OBSZAR PRIORYTETOWY 4: EDUKACJA

OBSZAR PRIORYTETOWY 5: KULTURA I DZIEDZICTWO

OBSZAR PRIORYTETOWY 6: OFERTA SPĘDZANIA CZASU WOLNEGO

OBSZAR PRIORYTETOWY 7: POLITYKA SPOŁECZNA I OCHRONA ZDROWIA

OBSZAR PRIORYTETOWY 8: ZARZĄDZANIE ROZWOJEM

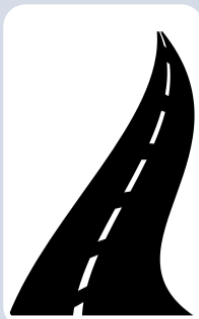
W ramach każdego z obszarów zdefiniowano nadrzędny cel rozwojowy. Wyodrębnione w ich ramach kierunki interwencji – kluczowe grupy zadań i projektów do realizacji – służą urzeczywistnieniu założonych celów. Stanowią one ogólne ramy koncentracji aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej w perspektywie długofalowej.

Ponadto, dla zapewnienia kontroli nad stopniem realizacji poszczególnych celów Strategii, stworzono listę rekomendowanych mierników. Mierniki te są użyteczne przede wszystkim w czasie dokonywania monitoringu i ewaluacji oraz aktualizacji dokumentu. Lista mierników stanowi bazową propozycję, która może być modyfikowana i uzupełniana.

Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Raba Wyżna na lata 2016-2022 nie ogranicza się w swych zapisach wyłącznie do operacji realizowanych bezpośrednio przez władze samorządowe, ale dotyczy całej wspólnoty gminnej, czyli wszystkich organizacji, instytucji i podmiotów, działających na tym terenie. Realizacja zapisów Strategii odbywać się powinna poprzez budowę i rozwijanie sieci aktywnej współpracy międzysektorowej i międzyorganizacyjnej, przy efektywnym mobilizowaniu lokalnych zasobów i potencjałów.

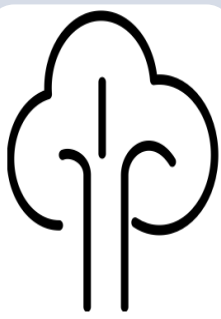
Poniższy schemat prezentuje obszary priorytetowe i cele rozwojowe Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Raba Wyżna na lata 2016-2022.

Schemat 1 Obszary priorytetowe i cele rozwojowe Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Raba Wyżna na lata 2016-2022.

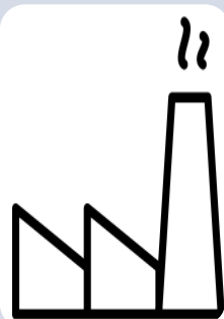
DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA I BEZPIECZEŃSTWO W RUCHU DROGOWYM

- 1.1 Poprawa powiązań komunikacyjnych gminy

ŚRODOWISKO NATURALNE I ZARZĄDZANIE KRYZYSOWE

- 2.1 Rozwój infrastruktury ochrony środowiska oraz przeciwdziałanie skutkom klęsk żywiołowych

GOSPODARKA LOKALNA

- 3.1 Tworzenie dobrych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz pobudzanie aktywności ekonomicznej mieszkańców

EDUKACJA

- 4.1 Kształtowanie i wzmacnianie kapitału intelektualnego mieszkańców gminy

KULTURA I DZIEDZICTWO

- 5.1 Wykorzystanie kultury i potencjału kulturowego dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy

OFERTA SPĘDZANIA CZASU WOLNEGO

- 6.1 Wykreowanie atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego

POLITYKA SPOŁECZNA I OCHRONA ZDROWIA

- 7.1 Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa mieszkańców w wymiarze zdrowotnym i społecznym

ZARZĄDZANIE ROZWOJEM

- 8.1 Partnerskie zarządzanie rozwojem

PRIORYTET: DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA I BEZPIECZEŃSTWO W RUCHU DROGOWYM

Strategia postępowania:

Gmina Raba Wyżna odznacza się dogodną zewnętrzną dostępnością komunikacyjną, którą zapewnia przede wszystkim sieć dróg krajowych i wojewódzkich – zarówno przebiegających przez teren gminy, jak i w jej bezpośrednim sąsiedztwie. Osie komunikacyjne gminy stanowią droga krajowa nr 7 oraz droga wojewódzka nr 958. Obie przebiegają przez teren gminy, zapewniając połączenie w kierunku północnym (m.in. z Krakowem, autostradą A4, itp.) oraz południowym – z przejściami granicznymi ze Słowacją: w Chyżnem (DK 7), czy też w Chochołowie (droga wojewódzka nr 958 oraz 959). Ponadto droga wojewódzka nr 958 jest istotną alternatywą dla tzw. „Zakopianki” (DK 47), szczególnie w okresach wzmożonego ruchu turystycznego. Do infrastruktury o charakterze ponadlokalnym, przebiegających przez teren gminy, zaliczyć również należy linie kolejowe na trasie Kraków – Zakopane wraz z planem ich gruntownej modernizacji. Korzystne położenie względem ważnych szlaków komunikacyjnych (międzynarodowych i regionalnych) sprawia, iż gmina jest atrakcyjna dla nowego osadnictwa (co widać po stale dodatnich wskaźnikach migracji na teren gminy), stanowi potencjalną przestrzeń lokowania biznesu czy aktywnego spędzania czasu wolnego.

Niniejszy obszar zawiera działania zmierzające do podnoszenia na jeszcze wyższy poziom zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej. W przypadku infrastruktury powiatowej, wojewódzkiej oraz krajowej (na którą gmina nie ma bezpośredniego wpływu), w zadaniach wskazano kluczowych realizatorów lub partnerów, z którymi samorząd gminny powinien podejmować współpracę.

W zakresie zadań dotyczących infrastruktury komunikacyjnej ponadgminnej, jako najważniejsze potrzeby wskazano działania z zakresu remontów, przebudowy i modernizacji dróg oraz mostów, budowę ciągów pieszych przy drogach, uzupełnianie oświetlenia z wykorzystaniem technologii energooszczędnych, poprawę bezpieczeństwa poprzez budowę/modernizację przejść i przejazdów na drogach oraz torach kolejowych, itp.

W zakresie zadań dotyczących sieci dróg gminnych, za najpilniejsze uznano regulację stanu prawnego dróg, prowadzenie działań z zakresu remontów, przebudowy i modernizacji dróg oraz mostów, budowę ciągów pieszych przy drogach gminnych, uzupełnianie oświetlenia z wykorzystaniem technologii energooszczędnych, a także budowę miejsc parkingowych.

W ramach niniejszego obszaru zwrócono również uwagę na rozwój infrastruktury cyfrowej – światłowodowej oraz zwiększanie kompetencji mieszkańców do wykorzystywania jej.

Cele operacyjne	Kierunki interwencji (kluczowe działania)	Kluczowi realizatorzy	Partnerzy
1.1 Poprawa powiązań komunikacyjnych gminy	1.1.1 Regulacja stanu prawnego dróg.	Gmina Raba Wyżna, Właściciele gruntów	-
	1.1.2 Budowa, remonty, modernizacja i przebudowa dróg oraz mostów na terenie gminy do parametrów normatywnych – zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami. Współpraca z innymi zarządcami dróg w przypadku dróg ponadlokalnych.	Gmina Raba Wyżna	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, Zarząd Dróg Wojewódzkich, Powiatowy Zarząd Dróg w Nowym Targu
	1.1.3 Budowa ciągów pieszych przy drogach gminnych oraz powiatowych i wojewódzkich.	Gmina Raba Wyżna	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, Zarząd Dróg Wojewódzkich, Powiatowy Zarząd Dróg w Nowym Targu
	1.1.4 Tworzenie nowych miejsc parkingowych na terenie gminy, w szczególności przy obiektach użyteczności publicznej, dużego zainteresowania społecznego oraz w pobliżu atrakcji rekreacyjno-turystycznych.	Gmina Raba Wyżna	Właściciele gruntów
	1.1.5 Modernizacja infrastruktury obsługi podróżnych na terenie gminy, w szczególności stacji i przystanków kolejowych.	PKP SA, Przewozy Regionalne	Gmina Raba Wyżna, Gminy sąsiednie, Właściciele gruntów
	1.1.6 Rozwój systemu oświetlenia ulicznego, w tym przy wykorzystaniu rozwiązań przyjaznych środowisku/energooszczędnych.	Gmina Raba Wyżna	Zarząd Dróg Wojewódzkich, Powiatowy Zarząd Dróg w Nowym Targu, Zakład energetyczny,

1.1.7	Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym, m.in. poprzez budowę, przebudowę i modernizację przejść przez drogi i tory (w tym szlabany na przejazdach kolejowych), a także sygnalizacji świetlnych na strategicznych skrzyżowaniach na terenie gminy.	Gmina Raba Wyżna, PKP SA	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, Zarząd Dróg Wojewódzkich, Powiatowy Zarząd Dróg w Nowym Targu, PKP SA
1.1.8	Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego (sieć światłowodowa na terenie gminy).	Gmina Raba Wyżna, Operatorzy teleinformatyczni	-
1.1.9	Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu, m.in. poprzez doskonalenie kompetencji mieszkańców.	Gmina Raba Wyżna	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Placówki oświatowe, Instytucje kultury, Organizacje pozarządowe, Gminna Biblioteka Publiczna w Rabie Wyżnej

PRIORYTET: ŚRODOWISKO NATURALNE I ZARZĄDZANIE KRYZYSOWE

Strategia postępowania:

Najważniejszymi działaniami inwestycyjnymi z zakresu ochrony środowiska na terenie gminy Raba Wyżna jest kontynuacja budowy sieci kanalizacyjnej oraz budowa scentralizowanej, gminnej sieci wodociągowej, opartej na wydajnych ujęciach wody pitnej. Działania te są kosztochłonne, w związku z czym stanowią one swoiste wyzwania dla gminy na przyszłe lata. Ponadto wiążą się z nimi również problemy natury technicznej (np. brak możliwości realizacji infrastruktury sieciowej na terenie całej gminy ze względu na podgórskie ukształtowanie terenu) lub mentalnej/ekonomicznej (brak chęci przyłączania się mieszkańców do sieci kanalizacyjnej, brak woli w kierunku likwidacji spółek wodnych na rzecz sieci gminnej, itp.). Mimo powyższych problemów, które są kluczowe dla realizacji infrastruktury ochrony środowiska na terenie gminy, należy stopniowo dążyć do realizacji tych zadań, bez których będzie następować stopniowe zapóźnienie infrastrukturalne gminy, szczególnie widoczne w braku warunków dla rozwoju przedsiębiorczości, obiektów turystycznych i sportowych na skalę ponadlokalną. Do wykorzystania są również takie instrumenty jak zbiorcze-przydomowe (lub osiedlowe) oczyszczalnie ścieków, czy też nowoczesne lokalne ujęcia wody wraz z siecią jej dostarczania.

Realizowane w ostatnich latach inwestycje kanalizacyjne poprawiły nieco sytuację w zakresie infrastruktury środowiska, jednak gmina wciąż jest skanalizowana w niewielkim odsetku (ok. 17%). Infrastruktura kanalizacyjna jest niezbędna nie tylko z punktu widzenia ochrony walorów przyrodniczych, ale również może stanowić poważną barierę dla rozwoju gospodarczego oraz oferty czasu wolnego. Poza tym, duża atrakcyjność osadnicza gminy, stały przyrost nowych mieszkańców, a tym samym powiększanie się obszarów zabudowy mieszkaniowej dodatkowo będą pogłębiały problemy w tym zakresie.

Za istotne działania z zakresu infrastruktury ochrony środowiska uznano potrzebę modernizacji energetycznej budynków oraz wprowadzanie rozwiązań bazujących na odnawialnych źródłach energii – również w gospodarstwach domowych. Na działania tego typu będą dostępne środki zewnętrzne w nowej perspektywie finansowej UE na lata 2014-2020. Podobnym zagadnieniem jest redukcja emisji zanieczyszczeń do powietrza (np. działania w zakresie wymiany źródeł ciepła, czy też stosowania bardziej ekologicznych opałów),

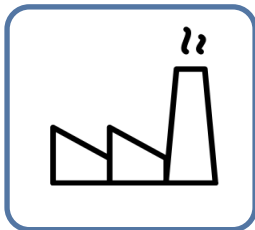
głównie związanych z przestarzałymi i tradycyjnymi źródłami grzewczymi. W tym wypadku przewidywane są ogólnokrajowe i regionalne programy zachęcające do odchodzenia od tradycyjnych źródeł grzewczych na rzecz bardziej przyjaznych środowisku.

Strategia priorytetowo traktuje również podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców i ich wrażliwości na walory przyrodnicze i kulturowe, bez których trudno jest realizować jakiegokolwiek działania z zakresu ochrony środowiska oraz estetyki otoczenia, które wymagają ponoszenia zwiększonych wydatków na infrastrukturę lub opłat eksploatacyjnych.

Z zakresu bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego, uwagę zwraca konieczność doskonalenia współpracy ze służbami odpowiedzialnymi za przeciwdziałanie i likwidację skutków klęsk żywiołowych (np. powodzie), rozwój infrastruktury przeciwpożarowej oraz promocję postaw właściwych w odniesieniu do sytuacji kryzysowych.

Cele operacyjne	Kierunki interwencji (kluczowe działania)	Kluczowi realizatorzy	Partnerzy
2.1 Rozwój infrastruktury ochrony środowiska oraz przeciwdziałanie skutkom klęsk żywiołowych	2.1.1 Rozwój infrastruktury ochrony środowiska – rozwój gminnej sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz wspieranie inicjatyw dotyczących indywidualnych systemów oczyszczania ścieków na obszarach trudno dostępnych i o niskiej gęstości zabudowy.	Gmina Raba Wyżna	NFOŚiGW, WFOŚiGW, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Mieszkańcy, Przedsiębiorstwa lokalne
	2.1.2 Promocja, edukacja i wsparcie dla wykorzystania na terenie gminy odnawialnych źródeł energii.	Gmina Raba Wyżna	Mieszkańcy, Przedsiębiorstwa lokalne, Organizacje pozarządowe, Szkoły i placówki oświatowe
	2.1.3 Sukcesywna redukcja emisji zanieczyszczeń do powietrza - likwidacja i wymiana nieekologicznych źródeł ciepła i zwiększanie efektywności energetycznej budynków.	Gmina Raba Wyżna	Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Mieszkańcy, Przedsiębiorstwa lokalne, Organizacje pozarządowe
	2.1.4 Kształtowanie świadomości i zachowań proekologicznych mieszkańców (poszanowanie przyrody, utrzymywanie porządku i czystości, segregacja śmieci, zakaz spalania odpadów i wypalaniem traw, racjonalizacja zużycia zasobów, itd.).	Gmina Raba Wyżna, Placówki oświatowe	Mieszkańcy, Przedsiębiorstwa lokalne, Organizacje pozarządowe, Instytucje kultury, Gminna Biblioteka Publiczna w Rabie Wyżnej
	2.1.5 Wsparcie inicjatyw w zakresie nowych nasadzeń leśnych.	Gmina Raba Wyżna	Mieszkańcy, Organizacje pozarządowe, Powiat nowotarski
	2.1.6 Przeciwdziałanie skutkom klęsk żywiołowych, w tym m.in. regulacja rzek i potoków, retencja wodna, właściwe zagospodarowanie koryt rzecznych.	RZGW, właściciele gruntów	Gmina Raba Wyżna, Państwowa Straż Pożarna, Powiat nowotarski,

2.1.7	Doskonalenie zarządzania kryzysowego poprzez współpracę ze służbami regionalnymi i krajowymi oraz sukcesywne doposażanie służb gminnych.	Gmina Raba Wyżna	Państwowa Straż Pożarna, Powiat nowotarski, Jednostki OSP, RZGW
2.1.8	Rozwój infrastruktury przeciwpożarowej, w tym budowa sieci hydrantowej, zbiorników przeciwpożarowych oraz punktów poboru wody na ciekach wodnych.	Gmina Raba Wyżna	Państwowa Straż Pożarna, Jednostki OSP
2.1.9	Rozwój monitoringu miejsc publicznych.	Gmina Raba Wyżna	Policja, Instytucje publiczne, Właściciele gruntów i obiektów
2.1.10	Edukacja prewencyjna mieszkańców, ukierunkowana na kształtowanie i promocję postaw właściwych w odniesieniu do sytuacji zagrożeń i kryzysowych, ze szczególnym naciskiem na edukację dzieci i młodzieży, realizowaną we współpracy szkół i placówek oświatowych oraz służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo.	Gmina Raba Wyżna, Placówki oświatowe	Policja, Państwowa Straż Pożarna, Jednostki OSP, Jednostki Ratownictwa Medycznego, Organizacje pozarządowe, Instytucje kultury, Gminna Biblioteka Publiczna w Rabie Wyżnej

PRIORYTET: GOSPODARKA LOKALNA

Strategia postępowania:

Gmina Raba Wyżna posiada korzystne położenie przy ważnych szlakach komunikacyjnych (DK 7, pobliska „zakopianka” – DK 47, droga wojewódzka nr 958, linia kolejowa Kraków-Zakopane). Atuty te pozwalają na konstruowanie planów w zakresie organizacji na terenie gminy małych terenów inwestycyjnych. Działania te są mocno ograniczone przez podgórskie ukształtowanie terenu oraz duże rozdrobnienie gruntów i często ich nieuregulowany stan prawny. Dlatego nie ma tu mowy o tworzeniu dużych stref aktywności gospodarczej, ale o lokowaniu małych stref przemysłowo-usługowych. Najbardziej perspektywiczne w tym zakresie są tereny przy planowanych (w związku z rozbudową „zakopianki” do drogi dwujezdniowej) węzłach komunikacyjnych na terenie gminy oraz w korytarzu drogi krajowej nr 7. Utworzenie takich niewielkich obszarowo stref komercyjnych zwiększyłoby liczbę miejsc pracy na terenie gminy, dochody budżetu gminy z udziału w podatkach dochodowych oraz wzmocniło lokalną gospodarkę. Tworzenie nawet małych stref przemysłowo-usługowych jest procesem niezwykle skomplikowanym, ze względu na rozdrobnienie gruntów i ich stan prawny, stąd w działaniach takich musi uczestniczyć zainteresowany kapitał prywatny (właściciele gruntów i ewentualni przyszli inwestorzy – wykupy, scalania, zamiany, itp.). Niezależnie od trudności, gmina musi w najbliższych latach uwzględnić podejmowanie kroków z zakresu powiększania areału gruntów pod zagospodarowanie inwestycyjne – porządkowanie i uaktualnianie dokumentów planistycznych.

Istotną charakterystyką gminy Raba Wyżna, wpływającą na kształt jej obecnej gospodarki, jest jej górskie i podgórskie ukształtowanie terenu oraz typowo rolniczy charakter, który dominował przez kilkadziesiąt lat, aż do przemian ustrojowych. W ostatnich 20 latach charakter ten uległ zasadniczym zmianom – ze względu na niską opłacalność zanikła drobna działalność rolnicza (na terenie gminy pozostało w zasadzie tylko kilku dużych rolników towarowych), udział ugorów wzrósł kilkukrotnie, zanikły tradycyjne formy gospodarowania. Obecnie powoli, w skali całego kraju, próbuje wracać się do tradycyjnego rolnictwa (stare odmiany upraw, stare gatunki hodowlane, stare metody gospodarowania) i tradycyjnych produktów rolnych i rzemieślniczych. Specyfika rolnictwa górskiego

z dużym udziałem nieuprzemysłowionej hodowli w małych gospodarstwach jest atrakcyjną podstawą dla rozwoju agroturystyki, co również należy wykorzystać w gminie Raba Wyżna.

Gmina posiada przeciętne wskaźniki przedsiębiorczości, dokumentowane liczbą zarejestrowanych w systemie REGON działalności gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. W gospodarce lokalnej zdecydowanie przeważają podmioty o charakterze mikro i małym oraz jednoosobowe działalności gospodarcze. Dla podniesienia wskaźników przedsiębiorczych wśród społeczności lokalnej należy wdrażać działania ułatwiające powstawanie i prowadzenie małych firm. Ze strony samorządu gminnego powinny być to działania dwojakiego rodzaju – stymulujące zakładanie nowych podmiotów gospodarczych oraz wspierające działalność istniejących firm. Dużym polem do zagospodarowania wydaje się być sektor czasu wolnego – mimo atrakcyjności przyrodniczej, krajobrazowej oraz komunikacyjnej, poziom usług okołoturystycznych jest bardzo niewielki (mało obiektów noclegowych, usługowych, parkingów, brak obiektów gastronomicznych, itp.).

Ważnymi kierunkami interwencji w tej materii uznano nawiązywanie współpracy samorządu gminnego z różnymi instytucjami otoczenia biznesu (IOB), które oferują firmom szeroki wachlarz usług, często współfinansowanych w ramach projektów UE – m.in. doradztwo biznesowe, zwrotne formy finansowe, szkolenia, informację na temat możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych na rozwój, pomoc w aplikowaniu o środki, itp.

Cele operacyjne	Kierunki interwencji (kluczowe działania)	Kluczowi realizatorzy	Partnerzy
3.1 Tworzenie dobrych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz pobudzanie aktywności ekonomicznej mieszkańców	3.1.1 Tworzenie małych stref przemysłowo-usługowych (strefy aktywności gospodarczej), szczególnie w sąsiedztwie węzła komunikacyjnego drogi krajowej nr 7 i „zakopianki” – wykupy gruntów, zamiany, scalanie, angażowanie właścicieli prywatnych.	Gmina Raba Wyżna, Właściciele gruntów	Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Gminy sąsiednie, Przedsiębiorcy
	3.1.2 Porządkowanie zagospodarowania przestrzennego w gminie – aktualizowanie lokalizacji obszarów gospodarczych, zgodnie z bieżącymi potrzebami.	Gmina Raba Wyżna, Właściciele gruntów	Przedsiębiorcy
	3.1.3 Współpraca gminy z instytucjami otoczenia biznesu na rzecz promocji i wsparcia przedsiębiorczości w zakresie szkoleń, informacji i doradztwa (nowa perspektywa finansowa UE 2014-2020) oraz poprawy dostępności zwrotnych instrumentów finansowania działalności przedsiębiorstw.	Gmina Raba Wyżna	Regionalne i subregionalne instytucje otoczenia biznesu, Przedsiębiorstwa lokalne
	3.1.4 Pro-przedsiębiorcza i elastyczna, lokalna polityka podatkowa.	Gmina Raba Wyżna	Przedsiębiorstwa lokalne
	3.1.5 Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy na rzecz promowania legalizacji zatrudnienia oraz zmian kwalifikacji mieszkańców.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Gmina Raba Wyżna, Powiatowy Urząd Pracy, Przedsiębiorstwa lokalne, Organizacje pozarządowe
	3.1.6 Wyznaczenie w przestrzeni gminy miejsc sprzedaży produktów tradycyjnych.	Gmina Raba Wyżna	-
	3.1.7 Umacnianie rozwojowych gospodarstw rolniczych (np. produkcja mleka i inne branże) m.in. poprzez adresowany system doradztwa produkcyjnego, organizacyjnego i ekonomicznego.	Ośrodki Doradztwa Rolniczego	Rolnicy, Gmina Raba Wyżna

	3.1.8	Wspieranie w rozwoju specjalizacji gospodarstw rolnych na terenie gminy, prowadzących działalność w warunkach górskich obszarów karpackich.	Ośrodki Doradztwa Rolniczego	Rolnicy, Gmina Raba Wyżna
	3.1.9	Kontynuacja programów rolnośrodowiskowych oraz rolnośrodowiskowo-klimatycznych, w tym dotyczących zachowania zasobów genetycznych tradycyjnych ras hodowlanych (m.in. bydła, owiec, itp.)	Ośrodki Doradztwa Rolniczego	Rolnicy, Gmina Raba Wyżna
	3.1.10	Współpraca w ramach projektów dotyczących wsparcia marketingu wysokiej jakości rolniczych produktów tradycyjnych, przetwórstwa oraz wyrobów rzemiosła.	Ośrodki Doradztwa Rolniczego	Rolnicy, Gmina Raba Wyżna
	3.1.11	Wspieranie rozwoju bazy noclegowej i gastronomicznej o różnym standardzie, w tym promocja i wsparcie gospodarstw agroturystycznych.	Gmina Raba Wyżna	Gospodarstwa agroturystyczne, Mieszkańcy

PRIORYTET: EDUKACJA

Strategia postępowania:

W gminie Raba Wyżna działa 8 szkół podstawowych, 2 gimnazja oraz 4 przedszkola. Funkcjonuje ponadto Gminny Ośrodek Kultury oraz Gminna Biblioteka Publiczna w Rabie Wyżnej wraz z dwoma filiami – w Sieniawie oraz w Skawie. Razem z organizacjami pozarządowymi i podmiotami prywatnymi odpowiadają one za kształtowanie i wzmacnianie kapitału intelektualnego mieszkańców gminy. Jest on czynnikiem, którego udział ma coraz większe znaczenie w procesach rozwoju. Klasyczne zasoby (kapitałowe, techniczno-technologiczne, materialne) są ciągle istotne, ale coraz rzadziej stanowią elementy przewagi konkurencyjnej, budowania strategii, osiągnięcia sukcesu. Rolę strategicznego zasobu przejmuje obecnie unikalna i specyficzna wiedza, budująca kapitał intelektualny, będąca filarem nowoczesnego świata. Wyróżnia ją niematerialny charakter oraz fakt, że nie ulega zużyciu w trakcie wykorzystywania, a wręcz przeciwnie - ulega rozwojowi, zwiększa swoją wartość i może być używana równocześnie w różnych miejscach i do różnych celów. Kluczowym czynnikiem rozwoju jest człowiek, będący sprawcą wszelkiego działania - kreuje, tworzy, buduje, realizuje zadania, współpracuje z innymi ludźmi, itd.

Strategia postępowania zakłada międzysektorowe działania na rzecz doskonalenia kapitału intelektualnego mieszkańców gminy. Podstawowym założeniem jest, że cykl edukacyjny trwa przez całe życie człowieka (od momentu narodzin aż do późnej starości) oraz uwzględnia zarówno edukację formalną, jak i pozaformalną (m.in. edukacja przedszkolna, nauka w szkole podstawowej, gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej, zajęcia dodatkowe, studia, ciągłe zdobywanie nowej wiedzy i kompetencji, w szczególności odpowiadających potrzebom rynku pracy).

Podejmowane przedsięwzięcia obejmują inwestycje (doskonalenie bazy lokalowej i technicznej szkół oraz placówek oświatowych) oraz działania w zakresie podnoszenia jakości i atrakcyjności oferty edukacyjnej (na wszystkich etapach nauki; rozwój kompetencji

kluczowych, kształtowanie cech przedsiębiorczych, edukacja medialna, kulturalna i artystyczna, edukacja regionalna, wychowanie patriotyczne, promocja aktywności fizycznej, odkrywanie, kształtowanie i wspieranie talentów oraz pasji uczniów; system doskonalenia kadr). Ważnym instrumentem będą projekty międzynarodowej współpracy szkół, uczniów i nauczycieli (np. w ramach programu Interreg V-A Polska-Słowacja). Ponadto, jednym z priorytetów pozostaje bezpieczna i zdrowa edukacja - opieka psychologiczna i medyczna dzieci przedszkolnych i szkolnych, profilaktyka i walka z uzależnieniami. Promocja i upowszechnianie zdrowego stylu życia oraz kreowanie mody na sport, rekreację ruchową i aktywny styl życia wśród mieszkańców realizowane będą m.in. poprzez organizację klas sportowych w placówkach edukacyjnych o odpowiednich warunkach kadrowych i infrastrukturalnych (zgodnie z założeniem, że sport ma znaczący wpływ na kształtowanie zdrowego, aktywnego i wykształconego człowieka).

Cele operacyjne	Kierunki interwencji (kluczowe działania)	Kluczowi realizatorzy	Partnerzy
4.1 Kształtowanie i wzmocnienie kapitału intelektualnego mieszkańców gminy	4.1.1 Poprawa jakości i dostępności usług w zakresie opieki nad dzieckiem do lat 3 oraz edukacji przedszkolnej.	Gmina Raba Wyżna, Organizacje pozarządowe, Podmioty prywatne	MRPiPS, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Szkół Gminy Raba Wyżna, Szkoły i placówki oświatowe
	4.1.2 Doskonalenie bazy lokalowej i technicznej szkół oraz placówek oświatowych – modernizacja i rozwój infrastruktury, w tym rekreacyjno-sportowej przy szkołach, doposażenie placówek, wdrażanie nowoczesnych rozwiązań i technologii, wykorzystanie multimediiów i systemów elektronicznych.	Gmina Raba Wyżna Szkoły i placówki oświatowe	Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Szkół Gminy Raba Wyżna, Organizacje pozarządowe
	4.1.3 Podnoszenie jakości i atrakcyjności oferty edukacyjnej – dodatkowe zajęcia, warsztaty i kółka zainteresowań, m.in. ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych, edukacja medialna, kulturalna i artystyczna, edukacja regionalna, wychowanie patriotyczne, promocja aktywności fizycznej, itp. Odkrywanie, kształtowanie i wspieranie talentów oraz pasji uczniów. Współpraca z rodzicami.	Szkoły i placówki oświatowe	Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Powiat nowotarski, Gmina Raba Wyżna, Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Szkół Gminy Raba Wyżna, Instytucje kultury, Organizacje pozarządowe, Związek Podhalan, LGD Przyjazna Dolina Raby i Czarnej Orawy
	4.1.4 Kształtowanie cech przedsiębiorczych wśród młodzieży szkolnej (programy autorskie, szkolne kluby przedsiębiorczości, organizacja	Szkoły i placówki oświatowe	Powiat nowotarski, Gmina Raba Wyżna, Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Szkół

	wizyt zawodowców, spotkania z przedsiębiorcami, gry symulacyjne, itp.).		Gminy Raba Wyżna, Organizacje pozarządowe, Przedsiębiorcy, samorząd gospodarczy
4.1.5	Projekty międzynarodowej (szczególnie transgranicznej) współpracy szkół, uczniów i nauczycieli – dla wieloaspektowego rozwoju, w tym pogłębiania znajomości języków obcych, poznawania innych kultur, zwyczajów i tradycji, promocji aktywności fizycznej, itp.	Szkoły i placówki oświatowe	Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Powiat nowotarski, Gmina Raba Wyżna, Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Szkół Gminy Raba Wyżna, Instytucje kultury, Organizacje pozarządowe, Związek Podhalan, LGD Przyjazna Dolina Raby i Czarnej Orawy, Partnerzy zagraniczni - szkoły zagraniczne, zagraniczne samorządy partnerskie, itd.
4.1.6	Bezpieczna i zdrowa edukacja - opieka psychologiczna i medyczna dzieci przedszkolnych i szkolnych. Profilaktyka i walka z uzależnieniami.	Szkoły i placówki oświatowe	Gmina Raba Wyżna, Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Szkół Gminy Raba Wyżna, Organizacje pozarządowe, Placówki ochrony zdrowia, Rodzice MSiT,
4.1.7	Organizacja klas sportowych w placówkach edukacyjnych o odpowiednich warunkach kadrowych i infrastrukturalnych.	Szkoły i placówki oświatowe	Gmina Raba Wyżna, Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Szkół Gminy Raba Wyżna, Organizacje pozarządowe, Kluby i organizacje sportowe

	4.1.8	Promocja i upowszechnianie zdrowego stylu życia oraz kreowanie mody na sport, rekreację ruchową i aktywny styl życia.	Szkoły i placówki oświatowe, Kluby i organizacje sportowe	Gmina Raba Wyżna, Instytucje kultury, Organizacje pozarządowe, Placówki ochrony zdrowia, Media lokalne i regionalne
	4.1.9	Wsparcie i promocja idei uczenia się przez całe życie.	Gmina Raba Wyżna, Organizacje pozarządowe, Szkoły i placówki oświatowe	Powiatowy Urząd Pracy, Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Szkół Gminy Raba Wyżna, Uniwersytety Trzeciego Wieku
	4.1.10	System doskonalenia kadry zarządzającej oraz nauczycieli szkół i placówek oświatowych na terenie gminy.	Gmina Raba Wyżna, Szkoły i placówki oświatowe	Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Szkół Gminy Raba Wyżna, Organizacje pozarządowe

PRIORYTET: KULTURA I DZIEDZICTWO

Strategia postępowania:

Kultura warunkuje rozwój społeczny i gospodarczy. Jako czynnik rozwoju społecznego m.in. kreuje kapitał intelektualny, buduje świadome i otwarte społeczeństwo, wzmacnia kreatywność i przedsiębiorczość, pomaga w wyrównywaniu szans, integracji i wzmacnianiu więzi, a jako czynnik rozwoju ekonomicznego wpływa na atrakcyjność osiedleńczą i inwestycyjną, determinuje rozwój turystyki, tworzy rynek pracy i wzbudza mnożnikowe procesy gospodarcze. Stanowi podstawę zmian społeczno-instytucjonalno-ekonomicznych społeczeństwa, źródło tożsamości, trwania i rozwoju wspólnoty samorządowej.

Obszar gminy Raba Wyżna to dziedzictwo kulturowe Orawian i Zagórzan, które demonstruje się zarówno w sposób niematerialny (np. twórcy lokalni - Teresa i Jan Rusak, którzy zajmują się przedzeniem wełny oraz tkactwem, prowadzą otwartą pracownię na Szlaku Tradycyjnego Rzemiosła), jak i materialny (zespoły dworsko-parkowe: w Rabie Wyżnej z Pałacem Głowińskich, oranżerią i spichlerzem, w Sieniawie, w Rokicinach Podhalańskich, budynki stacji PKP w Rabie Wyżnej i Sieniawie, kapliczki, dzwonnice wiejskie, obiekty na Szlaku Architektury Drewnianej, itp.). Lokalne tradycje i kultura nie są jednak wystarczająco aktywnie kultywowane, promowane i wykorzystywane, np. oferta kulturalna i rozrywkowa jest słabo zróżnicowana, brak rozpoznawalnych wydarzeń kulturalnych o zasięgu ponadlokalnym, lokalni twórcy i artyści nie są dostatecznie wspierani i promowani, wiele obiektów zabytkowych ulega degradacji.

Strategia postępowania zakłada renesans zainteresowania kulturą i umacnianie tożsamości lokalnej oraz lepsze wykorzystanie kultury i potencjału kulturowego dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. Oferta budowana będzie zarówno przez instytucje publiczne (Gminny Ośrodek Kultury, Gminna Biblioteka Publiczna w Rabie Wyżnej wraz z filiami, szkoły i placówki oświatowe, inne samorządy, LGD Przyjazna Dolina Raby i Czarnej Orawy, itd.), jak również inicjatywy indywidualne i zespołowe w dziedzinie kultury (organizacje pozarządowe, KGW, twórcy i artyści, chóry, zespoły, orkiestry, kabarety góralskie, itd.) oraz sektor gospodarczy (właściciele i zarządcy obiektów zabytkowych, przedsiębiorcy, itd.). Pozwoli to na zwiększenie jej dostępności, jakości i różnorodności.

Zakłada się m.in. rozwój placówek bibliotecznych oraz dostosowywanie ich funkcji do pełnienia roli centrów dostępu do wiedzy, kultury oraz ośrodków życia społecznego, działania w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami oraz ich aktywizacji społecznej i ekonomicznej (w szczególności wspieranie działań właścicieli zespołów dworsko-parkowych w Rabie Wyżnej oraz w Sieniawie), a także wsparcie i promocję niematerialnego dziedzictwa kulturowego gminy (festiwale, koncerty, przeglądy i inne wydarzenia kulturalne, wsparcie i promocja zespołów i grup regionalnych, a także lokalnych twórców i rzemieślników, rozwój i promocja oferty na bazie Szlaku Tradycyjnego Rzemiosła, badanie i dokumentowanie dziedzictwa kulturowego gminy, izba regionalna, edukacja regionalna, wydawnictwa regionalne i projekty, itd.). W Rabie Wyżnej urodził się i wychował osobisty sekretarz Ojca Świętego Jana Pawła II – ks. Kardynał Metropolita Krakowski Stanisław Dziwisz, a trasami górskimi przebiegającymi przez teren gminy wędrował sam papież. Stąd też ważnym kierunkiem interwencji w obszarze kultury i dziedzictwa będzie rozwój i promocja oferty na bazie Szlaków Papieskich.

Cele operacyjne	Kierunki interwencji (kluczowe działania)	Kluczowi realizatorzy	Partnerzy
5.1 Wykorzystanie kultury i potencjału kulturowego dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy	5.1.1 Zwiększenie dostępności, jakości i różnorodności oferty kulturalnej i rozrywkowej.	Gminny Ośrodek Kultury, Organizacje pozarządowe	MKiDN, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Gmina Raba Wyżna, Instytucje kultury, LGD Przyjazna Dolina Raby i Czarnej Orawy, Twórców i artyści lokalni
	5.1.2 Dalsza informatyzacja placówek bibliotecznych oraz dostosowywanie ich funkcji do pełnienia roli centrów dostępu do wiedzy, kultury oraz ośrodków życia społecznego. Zapewnienie nowości wydawniczych, promocja książki i czytelnictwa. Wsparcie przedsięwzięć dotyczących digitalizacji zasobów.	Biblioteki publiczne	MKiDN, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Gmina Raba Wyżna, Instytucje kultury, Organizacje pozarządowe, LGD Przyjazna Dolina Raby i Czarnej Orawy
	5.1.3 Ochrona i opieka nad zabytkami, w tym włączenie ich w obieg społeczno-gospodarczy (np. wykorzystanie dziedzictwa kulturowego na potrzeby edukacyjne, adaptacja na cele publiczne, wykorzystanie komercyjne).	Gmina Raba Wyżna, Właściciele i zarządcy obiektów zabytkowych	MKiDN, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Instytucje kultury, Organizacje pozarządowe, LGD Przyjazna Dolina Raby i Czarnej Orawy
	5.1.4 Włączenie w obieg społeczno-gospodarczy Zespołu dworsko-parkowego w Rabie Wyżnej.	Właściciele obiektu	MKiDN, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Gmina Raba Wyżna, Instytucje kultury, Organizacje pozarządowe, LGD Przyjazna Dolina Raby i Czarnej Orawy
	5.1.5 Włączenie w obieg społeczno-gospodarczy Zespołu parkowo-dworskiego w Sieniawie.	Właściciele obiektu	MKiDN, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego,

			Gmina Raba Wyżna, Instytucje kultury, Organizacje pozarządowe, LGD Przyjazna Dolina Raby i Czarnej Orawy
5.1.6	Wsparcie i promocja niematerialnego dziedzictwa kulturowego gminy, m.in. poprzez rozwijanie oferty festiwali i imprez kulturalnych, wsparcie zespołów i grup regionalnych, a także lokalnych twórców i rzemieślników, badanie i dokumentowanie dziedzictwa kulturowego gminy, edukację regionalną, wydawnictwa regionalne i projekty.	Gmina Raba Wyżna, Gminny Ośrodek Kultury, Organizacje pozarządowe	MKiDN, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Powiat nowotarski, Instytucje kultury, LGD Przyjazna Dolina Raby i Czarnej Orawy, Media lokalne i regionalne
5.1.7	Rozwój i promocja izby regionalnej.	Gmina Raba Wyżna, Gminny Ośrodek Kultury, Organizacje pozarządowe, Szkoły i placówki oświatowe	Powiat nowotarski, Instytucje kultury, LGD Przyjazna Dolina Raby i Czarnej Orawy, Media lokalne i regionalne, Gospodarstwa agroturystyczne
5.1.8	Rozwój i promocja oferty na bazie Szlaków Papieskich	Gmina Raba Wyżna, Instytucje kultury, Parafie	MKiDN, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Powiat nowotarski, LGD Przyjazna Dolina Raby i Czarnej Orawy, Media lokalne i regionalne, Organizacje

pozarządowe

5.1.9 **Rozwój i promocja oferty na bazie Szlaku
Tradycyjnego Rzemiosła**

Gmina Raba Wyżna,
Instytucje kultury,
Twórcy i artyści

MKiDN,
Urząd Marszałkowski
Woj. Małopolskiego,
Powiat nowotarski,
LGD Przyjazna Dolina
Raby i Czarnej Orawy,
Media lokalne i
regionalne, Organizacje
pozarządowe

PRIORYTET: OFERTA SPĘDZANIA CZASU WOLNEGO

Strategia postępowania:

Położenie oraz walory przyrodniczo-krajobrazowe pozwalają myśleć o gminie Raba Wyżna jako atrakcyjnej przestrzeni dla zagospodarowania czasu wolnego, zarówno pod kątem potrzeb społeczności lokalnej, jak i turystów oraz gości. Potencjał gminy związany z możliwościami rozwoju oferty czasu wolnego, a także jej komercjalizacji i promocji, akcentowany był w ramach Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Raba Wyżna na lata 2008-2015, jednak na dzień dzisiejszy nie został on efektywnie wykorzystany. Dokonując ewaluacji poprzedniej Strategii, a także na bazie opracowanej diagnozy i przeprowadzonych spotkań warsztatowo-konsultacyjnych, uznano, że potrzebne jest opracowanie i wdrożenie nowej koncepcji turystyki i rekreacji w gminie – w szerokim partnerstwie lokalnym i ponadlokalnym, która uwzględniać będzie zwiększenie dostępności i atrakcyjności, a następnie – w perspektywie długofalowej - ekonomizację usług i produktów w ramach oferty czasu wolnego.

Gmina Raba Wyżna zlokalizowana jest „u stóp Podhala”, w pobliżu Tatr, a także granicy ze Słowacją, sąsiadując jednocześnie z ważnymi ośrodkami turystycznymi, jak np. Uzdrowisko w Rabce-Zdroju. Dostępność zewnętrzną gminy zapewnia m.in. Zakopianka oraz droga wojewódzka nr 958, łącząca Chabówkę z Zakopanem. Na obszarze gminy znajdują się cenne przyrodniczo i kulturowo tereny, liczne pomniki przyrody, miejsca atrakcyjne widokowo, z pięknymi panoramami, szlaki turystyczne w kierunku na Turbacz i Babią Górę, co gwarantuje dogodne warunki do rozwijania sportu i rekreacji (w tym sportów zimowych) oraz turystyki aktywnej, potencjał dla rozwoju inwestycji i przedsiębiorczości w ramach sektora przemysłów czasu wolnego - zarówno w okresie zimowym (potencjalne tereny pod stacje narciarskie, ścieżki narciarstwa biegowego, itd.) oraz letnim (basen, tereny pod trasy aktywności fizycznej, np. ścieżki rowerowe wraz z towarzyszącą infrastrukturą). Problemem pozostaje jednak brak zróżnicowanej oferty spędzania czasu wolnego (która uwzględniałaby potrzeby i oczekiwania różnych grup odbiorców), a jednocześnie brak produktów lokalnych, charakterystycznych dla gminy, czy brak zaplecza turystyczno-rekreacyjnego w postaci zorganizowanych atrakcji i obiektów turystycznych, a także bazy gastronomicznej na terenie gminy.

Zaprojektowane kierunki interwencji, obejmujące zarówno inwestycje (m.in. rozwój infrastruktury rekreacyjno-sportowej, tras aktywności fizycznej, tras turystyczno-krajoznawczych oraz ścieżek dydaktycznych), jak i działania dotyczące produktów i oferty (m.in. program instruktor/trener/animador lokalny, rozwój i popularyzacja sportów zimowych, zwiększanie dostępności oferty czasu wolnego w poszczególnych miejscowości gminy, oferta dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych, osób dorosłych oraz seniorów, wykorzystanie walorów przyrodniczych oraz oferty i sukcesów sportowych na potrzeby promocji gminy), ukierunkowane są na poprawę dostępności, jakości i różnorodności oferty aktywnego spędzania czasu wolnego na terenie gminy. Zasoby krajobrazowo-przyrodnicze traktowane są przy tym jako ważne czynniki rozwoju społeczno-ekonomicznego, które mogą kreować dochody w sferze usług i produkcji oraz generować dodatkowe zatrudnienie.

Cele operacyjne	Kierunki interwencji (kluczowe działania)	Kluczowi realizatorzy	Partnerzy
<p>6.1 Wykreowanie atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego</p>	<p>6.1.1 Poprawa dostępności, jakości i różnorodności oferty aktywnego spędzania czasu wolnego, w tym m.in. rozwój oferty dla profesjonalistów i amatorów oraz modernizacja i rozwój infrastruktury rekreacyjno-sportowej (place zabaw, ścieżki zdrowia, siłownie napowietrzne, skatepark, boiska wielofunkcyjne, itp.).</p>	<p>Gmina Raba Wyżna, Organizacje pozarządowe, Kluby i organizacje sportowe</p>	<p>MSiT, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, LGD Przyjazna Dolina Raby i Czarnej Orawy, Instytucje kultury, Szkoły i placówki oświatowe</p>
	<p>6.1.2 Zapewnienie w wybranych obiektach (np. w określonych godzinach) instruktora / trenera / animatora, prowadzącego nieodpłatne zajęcia sportowe i rekreacyjne dostępne dla wszystkich zainteresowanych.</p>	<p>Organizacje pozarządowe, Kluby i organizacje sportowe</p>	<p>MSiT, Gmina Raba Wyżna, Szkoły i placówki oświatowe</p>
	<p>6.1.3 Rozwój oferty tras aktywności fizycznej, tras turystyczno-krajoznawczych (w tym szlaków pieszych, rowerowych, wielofunkcyjnych) oraz ścieżek dydaktycznych - inwentaryzacja, modernizacja, odpowiednie oznakowanie, ewentualne nowe wytyczenie, bieżące utrzymywanie, sieciowanie wewnątrzgminne i skojarzenie ze szlakami na obszarach sąsiadujących (Czarny Dunajec, Słowacja, Nowy Targ, itd.), upowszechniania/promocja.</p>	<p>Gmina Raba Wyżna, Lasy Państwowe, Organizacje pozarządowe</p>	<p>Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Powiat nowotarski, Sąsiednie samorzady, Instytucje kultury, Kluby i organizacje sportowe, LGD Przyjazna Dolina Raby i Czarnej Orawy, Gospodarstwa agroturystyczne</p>
	<p>6.1.4 Rozwój i popularyzacja sportów zimowych (np. ścieżki narciarstwa biegowego, Biały Orlik, dodatkowe zajęcia).</p>	<p>Gmina Raba Wyżna, Kluby i organizacje sportowe, Podmioty prywatne</p>	<p>Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Instytucje kultury, Szkoły i placówki</p>

			oświatowe, Organizacje pozarządowe, LGD Przyjazna Dolina Raby i Czarnej Orawy
6.1.5	Poszukiwanie inwestorów chcących rozwijać komercyjną ofertę czasu wolnego, np. basen.	Gmina Raba Wyżna	Organizacje pozarządowe, Kluby i organizacje sportowe, Podmioty prywatne
6.1.6	Dążenie do lepszego skomunikowania poszczególnych miejscowości gminy pod kątem zwiększania dostępności oferty czasu wolnego.	Gmina Raba Wyżna	Mieszkańcy
6.1.7	Zwiększenie jakości i dostępności oferty spędzania czasu wolnego dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych, osób dorosłych oraz seniorów.	Gmina Raba Wyżna, Gminny Ośrodek Kultury, Organizacje pozarządowe, Kluby i organizacje sportowe	MSiT, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, LGD Przyjazna Dolina Raby i Czarnej Orawy, Instytucje kultury, Szkoły i placówki oświatowe
6.1.8	Współpraca międzysektorowa na rzecz opracowania i wdrożenia nowej koncepcji turystyki i rekreacji w gminie.	Gmina Raba Wyżna, Organizacje pozarządowe, Podmioty prywatne, LGD Przyjazna Dolina Raby i Czarnej Orawy	Powiat nowotarski, Sąsiednie samorządy, Instytucje kultury, Kluby i organizacje sportowe, Media lokalne i regionalne
6.1.9	Wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych oraz oferty i sukcesów sportowych na potrzeby promocji gminy.	Gmina Raba Wyżna, Organizacje pozarządowe, Podmioty prywatne, LGD Przyjazna Dolina Raby i Czarnej Orawy	Powiat nowotarski, Sąsiednie samorządy, Instytucje kultury, Kluby i organizacje sportowe, Media lokalne i regionalne

PRIORYTET: POLITYKA SPOŁECZNA I OCHRONA ZDROWIA

Strategia postępowania:

Tendencje demograficzne zachodzące w ostatnich latach w gminie Raba Wyżna wskazują na stopniowe i systematyczne starzenie się społeczeństwa - zmniejszanie się grupy osób w wieku szkolnym (do 18 roku życia) i zwiększanie się grupy osób w wieku emerytalnym, a także zmniejszanie się poziomu przyrostu naturalnego (jest on wciąż dodatni, jednak na przestrzeni ostatnich 5 lat zmniejszył się ponad dwukrotnie). Przytoczone powyżej charakterystyki demograficzne gminy nie osiągają jeszcze wartości skrajnie negatywnych (jak ma to miejsce w wielu gminach Małopolski – np. w subregionie Małopolski Zachodniej), jednak wyraźnie wskazują na zachodzące powoli procesy, które w przyszłości będą skutkować koniecznością wdrożenia wielu zmian w systemie polityki społecznej – w edukacji (m.in. coraz mniejsza liczba uczniów), w ochronie zdrowia (potrzeby medyczne i rehabilitacyjne coraz większej grupy osób starszych), w pomocy społecznej (większe potrzeby w stosunku do opieki nad osobami starszymi), itp. Na powyższe tendencje demograficzne, które są podobne w skali całego kraju, nakładają się również niekorzystne zjawiska społeczne, takie jak duża emigracja zarobkowa (szczególnie osób młodych) a przez to również rozbicie rodzin i eurosieroctwo, bardzo duży odsetek (i wciąż zwiększający się) osób pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy (długotrwale bezrobotni), zagrożenie wykluczeniem społecznym ze względu na ubóstwo czy też niepełnosprawność, itp.

Przeciwdziałanie tym niekorzystnym tendencjom demograficznym oraz zjawiskom społecznym w gminie powinno w najbliższych latach koncentrować się na kilku zasadniczych zagadnieniach: wdrożeniu elementów polityki prorodzinnej, realizacji działań przeznaczonych dla seniorów, aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (w tym bezrobotnych i niepełnosprawnych) oraz kontynuacji programów ochrony zdrowia.

W zakresie polityki prorodzinnej, zakłada się jej rozwijanie i dostosowywanie do aktualnych potrzeb w gminie, ukierunkowując ją na wspieranie rodziny i promowanie wartości rodzinnych, pomoc w wykonywaniu jej podstawowych funkcji i działań społecznych, a także przeciwdziałanie kryzysom i patologiom rodzinnym. W zakresie polityki senioralnej priorytetem powinno być utrzymanie przez

seniorów dobrego stanu zdrowia i samodzielności, kontynuowanie aktywności zawodowej i społecznej oraz wdrażanie programów edukacyjnych, służących podnoszeniu poziomu solidarności międzypokoleniowej. W zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i różnym formom marginalizacji zakłada się aktywizację (społeczną, zawodową, itd.) osób niepełnosprawnych oraz wspieranie zatrudnienia i reintegrację osób bezrobotnych - przy szerokim wykorzystaniu mechanizmów ekonomii społecznej (np. spółdzielnie socjalne, itp.).

Elementami uzupełniającymi politykę prorodzinną, senioralną oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu są działania z zakresu realizacji programów ochrony zdrowia oraz programów profilaktycznych dla mieszkańców, doskonalenie dostępności i jakości usług ochrony zdrowia, w tym modernizacja i rozwój bazy, poszerzanie oferty, zwiększenie liczby i rodzaju specjalistów, doposażenie placówek, wdrażanie nowoczesnych rozwiązań i technologii.

Cele operacyjne	Kierunki interwencji (kluczowe działania)	Kluczowi realizatorzy	Partnerzy
7.1 Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa mieszkańców w wymiarze zdrowotnym i społecznym	7.1.1 Realizacja programów ochrony zdrowia oraz programów profilaktycznych.	Placówki ochrony zdrowia	Narodowy Fundusz Zdrowia, Gmina Raba Wyżna, Szkoły i placówki oświatowe, Instytucje kultury, Kluby i organizacje sportowe, Organizacje pozarządowe, Firmy i koncerny farmaceutyczne
	7.1.2 Doskonalenie dostępności i jakości usług ochrony zdrowia (modernizacja i rozwój bazy, poszerzanie oferty, zwiększenie liczby i rodzaju specjalistów, doposażenie placówek, wdrażanie nowoczesnych rozwiązań i technologii).	Placówki ochrony zdrowia	Narodowy Fundusz Zdrowia, Gmina Raba Wyżna, Mieszkańcy
	7.1.3 Organizowanie i wspieranie funkcjonowania różnorodnych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Gmina Raba Wyżna, Instytucje polityki społecznej, Organizacje pozarządowe, Szkoły i placówki oświatowe
	7.1.4 Gminna polityka prorodzinna - wsparcie rodziny na każdym etapie jej rozwoju (edukacja i promocja na rzecz rodziny, kompleksowe wsparcie, oferta czasu wolnego dedykowana rodzinom, itd.)	Gmina Raba Wyżna, Instytucje publiczne, Organizacje pozarządowe	Instytucje polityki społecznej, Instytucje kultury, Szkoły i placówki oświatowe, Kluby i organizacje sportowe, Placówki ochrony zdrowia
	7.1.5 Efektywne przeciwdziałanie i zwalczanie kryzysów oraz dysfunkcji w rodzinie (poradnictwo, pomoc specjalistów, grupy wsparcia, itp.).	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Gmina Raba Wyżna, Instytucje polityki społecznej, Organizacje pozarządowe, Szkoły i placówki

			oświatowe
7.1.6	Kompleksowa polityka senioralna – m.in. zwiększenie dostępności i jakości do usług specjalistycznych, opiekuńczych i medycznych, aktywizacja zawodowa, kulturowo-społeczna i obywatelska osób starszych, programy edukacyjne służące podnoszeniu poziomu solidarności międzypokoleniowej.	Gmina Raba Wyżna, Instytucje publiczne, Organizacje pozarządowe	Instytucje polityki społecznej, Instytucje kultury, Szkoły i placówki oświatowe, Kluby i organizacje sportowe, Placówki ochrony zdrowia, Powiatowy Urząd Pracy
7.1.7	Wspieranie, aktywizacja (społeczna, zawodowa, itd.) i integracja osób niepełnosprawnych.	Organizacje pozarządowe	PFRON, Gmina Raba Wyżna, Placówki ochrony zdrowia, Instytucje polityki społecznej, Szkoły i placówki oświatowe Instytucje kultury, Placówki ochrony zdrowia, Powiatowy Urząd Pracy
7.1.8	Wsparcie na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym m.in. wspieranie zatrudnienia i reintegracja osób bezrobotnych oraz szerokie wykorzystanie mechanizmu ekonomii społecznej.	Powiatowy Urząd Pracy Gmina Raba Wyżna, Organizacje pozarządowe	Instytucje polityki społecznej, Szkoły i placówki oświatowe Instytucje kultury

PRIORYTET: ZARZADZANIE ROZWOJEM

Strategia postępowania:

Efektywność działań rozwojowych warunkowana jest współistnieniem szeregu elementów, takich jak m.in.:

- koncentracja zasobów na ściśle określonych (konkretnych, mierzalnych i osiągalnych) celach, wynikających z rzetelnej diagnozy sytuacji oraz trendów społeczno-gospodarczych,
- sprawność administracyjna i zarządcza (zdolność zarządzania dla skutecznej realizacji celów),
- kapitał ludzki (zasób wiedzy, umiejętności, zdrowia i energii witalnej zawarty w społeczeństwie, decydujący o jego obecnej i przyszłej zdolności do realizacji celów), poziom zaufania, otwartość, aktywność i partycypacja społeczna,
- potencjał ekonomiczny (kondycja finansowa i majątkowa, zasoby finansowe i materialne, wykorzystywane dla realizacji misji oraz celów),
- potencjał kooperacyjny (sieć kontaktów, mechanizmy współpracy terytorialnej, międzysektorowej i międzyorganizacyjnej) i relacyjny (umiejętności tworzenia więzi z interesariuszami, promowania swoich działań i kształtowania pożądanego wizerunku).

Mając na uwadze powyższe, jak również wnioski z diagnozy i prowadzonych spotkań warsztatowo-konsultacyjnych, rozwój gminy Raba Wyżna zostanie oparty na współpracy i mobilizowaniu zasobów. Zaprojektowano szereg działań edukacyjno-doskonających, dotyczących zarówno kadr administracji samorządowej, jak i mieszkańców, w tym przedstawicieli organizacji pozarządowych i inicjatyw nieformalnych. Poprawa jakości i dostępności usług publicznych będzie możliwa (również) dzięki wdrażaniu nowych rozwiązań zarządczych i organizacyjnych, a także rozwojowi e-administracji. Skala i charakter problemów / wyzwań, przed jakimi stoi gmina Raba Wyżna, wymagają kompleksowego ich rozwiązywania oraz działania z wykorzystaniem efektu synergii. Stąd priorytet na rozwój współpracy międzysamorządowej i międzysektorowej. Doświadczenie pokazuje, że organizacje pozarządowe realizują szereg działań publicznych lepiej i taniej niż samorząd. Wiele innowacyjnych usług publicznych powstało jako wynik współpracy organizacji pozarządowych i publicznych. Warunkuje to konieczność pogłębienia współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi (działanie

długofalowe, a nie bieżące) - zlecenie realizacji zadań publicznych organizacjom w oparciu o umowy wieloletnie, wdrożenie kompleksowego systemu wsparcia, w tym również w zakresie aplikowania o zewnętrzne środki finansowe. Ponadto, mając na uwadze relacje z interesariuszami, zaplanowano wdrożenie efektywnego systemu informacji oraz promocji w różnych aspektach tematycznych i w odniesieniu do różnych grup odbiorców, aktywowanie organu opiniodawczo-doradczego dla Rady Gminy, skupiającego młodzież, a także uruchomienie telewizji lokalnej.

Cele operacyjne	Kierunki interwencji (kluczowe działania)	Kluczowi realizatorzy	Partnerzy
8.1 Partnerskie zarządzanie rozwojem	8.1.1 Poprawa jakości i dostępności usług publicznych, w tym poprzez budowę zintegrowanej platformy urzędu elektronicznego – informatyzacja oraz integracja systemów informatycznych Urzędu Gminy i jednostek gminnych (rozwój e-administracji).	Urząd Gminy i jednostki gminne	MC, MSWiA, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Organizacje pozarządowe, Mieszkańcy i przedsiębiorcy
	8.1.2 Doskonalenie kompetencji kadr administracji samorządowej, zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami.	Urząd Gminy i jednostki gminne	MC, MSWiA, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Organizacje pozarządowe, Firmy szkoleniowe i doradcze
	8.1.3 Rozwój współpracy międzysamorządowej i międzysektorowej.	Gmina Raba Wyżna	MC, MSWiA, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Powiat nowotarski, Urząd Gminy i jednostki gminne, Sąsiednie samorządy, Organizacje pozarządowe, LGD Przyjazna Dolina Raby i Czarnej Orawy, Podmioty prywatne, Partnerzy zagraniczni
	8.1.4 Edukacja obywatelska oraz promocja aktywności i partycypacji społecznej.	Organizacje pozarządowe, grupy nieformalne	Gmina Raba Wyżna, Szkoły i placówki oświatowe, Instytucje kultury,

			Kluby i organizacje sportowe, LGD Przyjazna Dolina Raby i Czarnej Orawy
8.1.5	Powierzenie i wspieranie realizacji zadań publicznym organizacjom pozarządowym, w tym w oparciu o umowy wieloletnie.	Gmina Raba Wyżna	Urząd Gminy i jednostki gminne, Organizacje pozarządowe, grupy nieformalne
8.1.6	Wsparcie organizacji pozarządowych w zakresie aplikowania o zewnętrzne środki finansowe, m.in. zabezpieczenie w budżecie środków na wkłady własne oraz ogłaszanie otwartych konkursów ofert w zakresie finansowania wkładów własnych dla organizacji.	Gmina Raba Wyżna	Urząd Gminy i jednostki gminne, Organizacje pozarządowe, grupy nieformalne
8.1.7	Wsparcie lokalowe, merytoryczne, organizacyjne, finansowe i prawno-księgowe organizacji pozarządowych oraz innych form inicjatyw społecznych, w tym zwiększenie wykorzystania zasobów instytucji publicznych dla rozwijania aktywności obywatelskiej (zasoby lokalowe, rzeczowe i ludzkie bibliotek, szkół i placówek oświatowych, domów kultury, obiektów rekreacyjno-sportowych, itp.).	Gmina Raba Wyżna	Urząd Gminy i jednostki gminne, Organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, LGD Przyjazna Dolina Raby i Czarnej Orawy
8.1.8	Rewitalizacja obszarów wiejskich, ich aktywizacja społeczno-gospodarcza i zagospodarowanie na potrzeby oferty czasu wolnego.	Gmina Raba Wyżna	Urząd Gminy i jednostki gminne, Interesariusze rewitalizacji – mieszkańcy, przedsiębiorcy, itd.
8.1.9	Likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej i przestrzeniach wspólnych, pozwalająca na	Gmina Raba Wyżna	PFRON, Urząd Gminy i jednostki gminne, Organizacje pozarządowe

	korzystanie z przestrzeni i obiektów przez wszystkich, w tym osoby niepełnosprawne, starsze, rodziny z małymi dziećmi, itd.		
8.1.10	Wdrożenie efektywnego systemu informacji oraz promocji w różnych aspektach tematycznych i w odniesieniu do różnych grup odbiorców. Stworzenie spójnego systemu promocji włączającego wielu różnorodnych partnerów.	Gmina Raba Wyżna	Powiat nowotarski, Sąsiednie samorządy, Urząd Gminy i jednostki gminne, Organizacje pozarządowe, LGD Przyjazna Dolina Raby i Czarnej Orawy, Podmioty prywatne, Partnerzy zagraniczni
8.1.11	Powołanie i rozwijanie organu opiniodawczo-doradczego dla Rady Gminy, skupiającego młodzież.	Rada Gminy	Szkoły i placówki oświatowe, Instytucje kultury, Organizacje pozarządowe, grupy nieformalne
8.1.12	Uruchomienie telewizji lokalnej na bazie współpracy instytucji kultury, szkół i placówek oświatowych, organizacji pozarządowych oraz młodzieżowego organu opiniodawczo-doradczego dla Rady Gminy.	Szkoły i placówki oświatowe, Instytucje kultury, Organizacje pozarządowe	Gmina Raba Wyżna, LGD Przyjazna Dolina Raby i Czarnej Orawy

Zgodność Strategii z wytycznymi i założeniami zawartymi w dokumentach wyższego rzędu

Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Raba Wyżna na lata 2016-2022 jest spójna z dokumentami strategicznymi szczebla krajowego, regionalnego i ponadlokalnego, w szczególności ze:

- Strategią na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu - Europa 2020;
- Długookresową Strategią Rozwoju Kraju - Polska 2030, Trzecia fala nowoczesności;
- Średniookresową Strategią Rozwoju Kraju 2020 - Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo;
- Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie;
- Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020;
- Strategią Rozwoju Kapitału Społecznego 2020;
- Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020;
- Strategią Sprawne Państwo 2020;
- Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020 wraz z Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020;
- Strategią Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Nowotarskiego na lata 2015-2022

Poniżej wykazano zgodność Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Raba Wyżna na lata 2016-2022 z kluczowymi dokumentami planistycznymi, definiującymi priorytety rozwojowe w obszarach tematycznie i sektorowo powiązanych z niniejszym dokumentem (PROW 2014-2020 i RPO WM 2014-2020).

Schemat 1 Matryca zgodności pomiędzy Strategią Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Raba Wyżna na lata 2016-2022 a PROW 2014-2020 i RPO WM 2014-2020.

Cele Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Raba Wyżna na lata 2016-2022		1.1 Poprawa powiązań komunikacyjnych gminy	2.1 Rozwój infrastruktury ochrony środowiska oraz przeciwdziałanie skutkom klęsk żywiołowych	3.1 Tworzenie dobrych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz pobudzanie aktywności ekonomicznej mieszkańców	4.1 Kształtowanie i wzmacnianie kapitału intelektualnego mieszkańców gminy	5.1 Wykorzystanie kultury i potencjału kulturowego dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy	6.1 Wykreowanie atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego	7.1 Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa mieszkańców w wymiarze zdrowotnym i społecznym	8.1 Partnerskie zarządzanie rozwojem
Cele i priorytety nadrzędnych dokumentów strategicznych									
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020	P1: Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach wiejskich								
	P2: Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami								
	P3: Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie								
	P4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem								
	P5: Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu								
	P6: Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich								

Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020	Oś Priorytetowa 1. Gospodarka wiedzy								
	Oś Priorytetowa 2. Cyfrowa Małopolska								
	Oś Priorytetowa 3. Przedsiębiorcza Małopolska								
	Oś Priorytetowa 4. Regionalna polityka energetyczna								
	Oś Priorytetowa 5. Ochrona środowiska								
	Oś Priorytetowa 6. Dziedzictwo regionalne								
	Oś Priorytetowa 7. Infrastruktura transportowa								
	Oś Priorytetowa 8. Rynek pracy								
	Oś Priorytetowa 9. Region spójny społecznie								
	Oś Priorytetowa 10. Wiedza i kompetencje								
	Oś Priorytetowa 11. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej								
	Oś Priorytetowa 12. Infrastruktura społeczna								

System wdrażania, monitorowania i ewaluacji oraz aktualizacji Strategii

Wdrażanie i finansowanie Strategii

Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Raba Wyżna na lata 2016-2022 jest dokumentem planistycznym o perspektywie długofalowej, określającym generalny kierunek, aspiracje i priorytety rozwoju gminy oraz przedstawia metody i narzędzia wdrożeniowe.

Partnerskie współdziałanie na etapie konstruowania Strategii znalazło odzwierciedlenie również w ramach samego dokumentu, który promuje współpracę pomiędzy administracją, sektorem gospodarczym, organizacjami pozarządowymi i inicjatywami obywatelskimi, oraz innymi podmiotami, działającymi na rzecz rozwoju gminy Raba Wyżna. Zapisy, wypracowane we współpracy różnych środowisk, mają w perspektywie prowadzić do podejmowania (przez władze gminy, partnerów gospodarczych i społecznych) wspólnych decyzji koncepcyjnych, organizacyjnych i finansowych, zmierzających do kompleksowego wykorzystywania możliwości rozwojowych gminy oraz neutralizowania barier – osiąganie efektu synergii. Tworzenie partnerstw na etapie wdrażania zapisów Strategii będzie miało kluczowe znaczenie dla powodzenia określonych w niej idei, w tym będzie stanowić argument w procesie pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych na realizację poszczególnych kierunków interwencji w ramach nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej.

Institucje i podmioty, zaangażowane w proces wdrażania Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Raba Wyżna na lata 2016-2022, można podzielić na trzy główne grupy (zgodnie z zasadą „trójkąta współpracy”), tj.:

- sektor publiczny - samorząd lokalny, jednostki samorządu terytorialnego różnych szczebli, administracja rządowa, itd.,
- sektor biznesowy - prywatni przedsiębiorcy, kluczowi pracodawcy, organizacje otoczenia biznesu,
- sektor pozarządowy - mieszkańcy, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, liderzy społeczni i osoby publiczne, itd.

Institucjonalną strukturę systemu wdrażania, jak również monitorowania, ewaluacji oraz aktualizacji Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Raba Wyżna na lata 2016-2022 tworzą:

- Wójt Gminy,
- Rada Gminy,
- Komórka lub stanowisko zarządzające wdrażaniem Strategii,
- Komórki w ramach Urzędu Gminy oraz jednostki gminne,

- Wykonawcy i partnerzy realizacyjni określani w ramach poszczególnych kierunków interwencji.

Każdy kierunek interwencji w Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Raba Wyżna na lata 2016-2022 zawiera wskazania dotyczące jednostki realizującej / koordynującej oraz zaangażowanych podmiotów / partnerów realizacyjnych. Ze względu na wielopoziomowy charakter zarządzania Strategią, podstawową zasadą, określającą sposób postępowania w trakcie jej wdrażania, winna być zasada partnerstwa. Wynika to z założenia, że na zakres interwencji Strategii składają się również zadania wykraczające poza sferę formalnych kompetencji samorządu gminnego.

Wdrażanie Strategii, zawierającej zadania będące w kompetencjach wielu podmiotów, wymaga ścisłej koordynacji i współpracy pomiędzy zainteresowanymi stronami. Stąd też proces ten winien być zarządzany przez wyznaczoną do tego komórkę lub stanowisko, do którego zadań należeć będzie w szczególności:

- koordynacja współpracy i pozyskiwanie partnerów do realizacji zadań zapisanych w Strategii,
- kreowanie i przyjmowanie propozycji nowych zadań od partnerów realizacyjnych i odbiorców przedsięwzięć strategicznych,
- harmonizacja realizacji działań zapisanych w Strategii i innych dokumentach branżowych,
- poszukiwanie dodatkowych źródeł finansowania zadań w ramach Strategii,
- monitoring i ewaluacja oraz przygotowywanie zmian w ramach Strategii,
- zapewnienie działań w zakresie informacji i promocji Strategii.

Wszyscy partnerzy realizujący zadania zdefiniowane w Strategii będą poproszeni o aktywną współpracę z wyznaczoną komórką lub stanowiskiem, co przyczyni się do sprawnego i efektywnego wdrażania jej zapisów.

Merytorycznym wsparciem dla wyznaczonej komórki lub stanowiska będzie Rada Gminy, odpowiedzialna w szczególności za:

- dbałość o osiągnięcie założonych w Strategii celów strategicznych i operacyjnych;
- ewaluację Strategii,
- podejmowanie decyzji strategicznych dla realizacji zapisów Strategii (aktualizacja Strategii).

Ważnym poziomem wdrażania Strategii jest ponadto poziom społeczny, który dotyczy upowszechniania i promocji zapisów Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Raba Wyżna na lata 2016-2022 wśród mieszkańców oraz innych zainteresowanych stron, a także pozyskiwania partnerów dla realizacji zdefiniowanych w niej kierunków interwencji. Proponuje się opracowanie krótkiego materiału

informacyjno-promocyjnego, przybliżającego treść Strategii, oraz jego szeroką dystrybucję - razem z finalną, pełną wersją dokumentu Strategii lub wyłącznie, wśród wszystkich obecnych i potencjalnych partnerów gminy, zarówno lokalnych, jak i zewnętrznych.

Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Raba Wyżna na lata 2016-2022 będzie wdrażana przy zaangażowaniu zróżnicowanych instrumentów, obejmujących narzędzia programowe i finansowe, których zakres przedmiotowy lub kierunki wydatkowania środków podlegają bezpośredniej kontroli ze strony organów samorządu gminnego. Kategorię tę tworzą w szczególności:

- gminne strategie branżowe, uszczegóławiające priorytety oraz strategie postępowania w ramach konkretnych obszarów rozwojowych (np. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych, Gminny Program Opieki nad Zabytkami, Program współpracy z organizacjami pozarządowymi, itp.),
- uchwały budżetowe oraz wieloletnia prognoza finansowa, określające krótko- i długofalowe kierunki koncentracji środków finansowych,
- przedsięwzięcia i projekty realizowane w ramach zadań bieżących oraz projektów wdrażanych na podstawie odrębnych porozumień lub umów (w tym przy wykorzystaniu zewnętrznych źródeł finansowania),
- projekty międzysektorowe i międzyorganizacyjne, w tym zlecenie realizacji zadań publicznych organizacjom pozarządowym (powierzenie wykonywania zadań z udzieleniem dotacji na finansowanie ich realizacji lub wspieranie wykonywania zadań z udzieleniem dotacji na dofinansowanie ich realizacji),
- budżet partycypacyjny/fundusze sołeckie, w ramach których mieszkańcy będą mogli uczestniczyć w projektowaniu lokalnych wydatków,

Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Raba Wyżna na lata 2016-2022 wskazuje zadania i projekty zarówno o charakterze inwestycyjnym, wymagające nakładów finansowych, jak i działania tzw. „miękkie”, w ramach których zaangażowanie środków finansowych jest drugorzędne. Wśród zasadniczych możliwości finansowania wymienić należy:

- Środki Komisji Europejskiej;
- Program Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska-Słowacja 2014-2020;
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020;
- Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020;
- Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020,
- Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020;
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020;
- Programy i konkursy poszczególnych ministerstw;

- Programy i konkursy Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości;
- Program rozwoju gminnej i powiatowej infrastruktury drogowej na lata 2016-2019;
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, programy i konkursy samorządu regionalnego;
- Programy i konkursy samorządu powiatowego;
- Kapitał prywatny (m.in. sponsorzy, środki fundacji bankowych i podobnych);
- Budżet gminy.

Monitoring, ewaluacja i aktualizacja Strategii

Monitoring oznacza systematyczne i ciągłe zbieranie, analizę i wykorzystywanie informacji o przebiegu wdrażania Strategii na potrzeby zarządzania oraz bieżącego podejmowania decyzji. Monitoring jest działaniem towarzyszącym procesowi wdrażania Strategii – pozwala na sprawdzanie poziomu realizacji kierunków interwencji oraz wskazuje na ewentualną potrzebę podjęcia działań korygujących.

Sprawozdawczość realizowana będzie w okresach rocznych, w szczególności w oparciu o analizę wskaźnikową i/lub inne materiały, opracowywane przez komórkę czy stanowisko odpowiedzialne za zarządzanie wdrażaniem Strategii. Źródłem danych i informacji będzie w szczególności statystyka publiczna, w tym generowana przez Główny Urząd Statystyczny w ramach Banku Danych Lokalnych (z uwzględnieniem opóźnienia w zamieszczaniu aktualnych danych statystycznych w Banku Danych Lokalnych), przez gminę (poszczególne komórki / stanowiska Urzędu Gminy i jednostki gminne), oraz statystyki realizatorów i partnerów realizacyjnych.

Opracowane przez komórkę czy stanowisko odpowiedzialne za zarządzanie wdrażaniem Strategii materiały będą podstawą do podejmowania oceny realizacji Strategii, wprowadzania uzupełnień oraz dokonywania niezbędnych i uzasadnionych zmian (reagowanie na zmieniające się uwarunkowania w otoczeniu wewnętrznym i społeczno-gospodarcze).

Przewodniczący Rady Gminy, na wniosek Wójta Gminy, zwołuje na początku kolejnego roku kalendarzowego specjalne posiedzenie. Rada Gminy - na podstawie analizy opracowanych materiałów – dokonuje przeglądu i podsumowania rocznego realizacji Strategii (za rok ubiegły). Propozycje niezbędnych zmian w zakresie realizowanych celów i kierunków interwencji Rada Gminy przedstawia Wójtowi Gminy, który podejmuje decyzję o ich ewentualnym uwzględnieniu w Strategii. Komórka czy stanowisko odpowiedzialne za zarządzanie wdrażaniem Strategii, na wniosek Wójta Gminy, wprowadza zmiany w dokumencie Strategii.

Ponadto, co najmniej 2 razy w okresie obowiązywania i wdrażania Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Raba Wyżna dokonywana będzie ewaluacja, rozumiana jako ocena interwencji według jej rezultatów, oddziaływania oraz potrzeb, które ma/miała spełnić. Ewaluacja śródkresowa (w 2019 roku) ma dostarczyć informacji niezbędnych do korygowania działań w zależności od potrzeb zmieniającej się sytuacji wewnętrznej i zewnętrznej (otoczenia). Ewaluacja ex-post (po 2022 roku) będzie służyć ustaleniu, czy realizacja założeń Strategii przyniosła oczekiwane efekty, a jednocześnie pozwala na identyfikację „dobrych” i „złych” praktyk w kontekście programowania polityki rozwoju na kolejne lata. Ewaluacja śródkresowa i ex-post realizowana będzie w formie spotkania strategicznego z udziałem władz samorządowych (Wójta Gminy oraz Rady Gminy) oraz najważniejszych interesariuszy Strategii. Wypracowane w trakcie spotkania propozycje niezbędnych zmian w zakresie prowadzenia gminnej polityki rozwoju będą wskazówką dla lokalnych władz samorządowych.

Tabela 2 Zestawienie wyspecyfikowanych mierników służących do monitoringu i ewaluacji realizacji Strategii.

PRIORYTET: DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA I BEZPIECZEŃSTWO W RUCHU DROGOWYM	
Cel:	Proponowane mierniki monitorowania celu oraz źródła pozyskiwania:
1.1: Poprawa powiązań komunikacyjnych gminy	• Długość dróg różnych kategorii wybudowanych, przebudowanych, wyremontowanych i zmodernizowanych na terenie gminy [km] – dane gminy Raba Wyżna;
	• Liczba nowych miejsc parkingowych na terenie gminy – dane gminy Raba Wyżna;
	• Liczba zdarzeń drogowych – dane Policji;
	• Długość wybudowanych, przebudowanych, wyremontowanych i zmodernizowanych na terenie gminy ciągów pieszych [km] – dane gminy Raba Wyżna;
	• Dostępność do Internetu na terenie gminy – dane Urzędu Komunikacji Elektronicznej.

PRIORYTET: ŚRODOWISKO NATURALNE I ZARZĄDZANIE KRYZYSOWE

Cel:	Proponowane mierniki monitorowania celu oraz źródła pozyskiwania:
2.1: Rozwój infrastruktury ochrony środowiska oraz przeciwdziałanie skutkom klęsk żywiołowych	<ul style="list-style-type: none">• Długość sieci kanalizacyjnej na terenie gminy [km] oraz odsetek mieszkańców korzystających z instalacji – dane gminy Raba Wyżna i/lub BDL GUS;
	<ul style="list-style-type: none">• Długość gminnej sieci wodociągowej na terenie gminy [km] oraz odsetek mieszkańców korzystających z tej instalacji – dane gminy Raba Wyżna i/lub BDL GUS;
	<ul style="list-style-type: none">• Liczba projektów wdrażających technologie OZE na terenie gminy - dane gminy Raba Wyżna;
	<ul style="list-style-type: none">• Liczba projektów dotyczących wymiany źródeł grzewczych w instytucjach publicznych i gospodarstwach domowych na nowoczesne i ekologiczne – dane gminy Raba Wyżna;
	<ul style="list-style-type: none">• Liczba godzin zajęć szkolnych w ramach edukacji ekologicznej i zarządzania kryzysowego – dane gminy Raba Wyżna (szkół i placówek oświatowych).

PRIORYTET: GOSPODARKA LOKALNA

Cel:	Proponowane mierniki monitorowania celu oraz źródła pozyskiwania:
3.1: Tworzenie dobrych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz pobudzanie aktywności ekonomicznej mieszkańców	<ul style="list-style-type: none">• Liczba nowych podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON oraz stosunek liczby nowych działalności gospodarczych rejestrowanych na terenie gminy do podmiotów wyrejestrowywanych – dane BDL GUS i/lub CEIDG;
	<ul style="list-style-type: none">• Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym - dane BDL GUS;
	<ul style="list-style-type: none">• Liczba zarejestrowanych bezrobotnych – dane Powiatowego Urzędu Pracy w Nowym Targu;
	<ul style="list-style-type: none">• Liczba rolników, którzy skorzystali ze wsparcia ośrodków doradztwa rolniczego – dane ośrodków doradztwa rolniczego.

PRIORYTET: EDUKACJA	
Cel:	Proponowane mierniki monitorowania celu oraz źródła pozyskiwania:
4.1 Kształtowanie i wzmacnianie kapitału intelektualnego mieszkańców gminy	<ul style="list-style-type: none"> • Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym – dane gminy Raba Wyżna i/lub BDL GUS;
	<ul style="list-style-type: none"> • Wyniki z testu po VI klasie szkoły podstawowej i/lub z testu gimnazjalnego – dane gminy Raba Wyżna (szkół i placówek oświatowych) i/lub Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej;
	<ul style="list-style-type: none"> • Wydatki poniesione z tytułu doskonalenia bazy lokalowej i technicznej szkół oraz placówek oświatowych - dane gminy Raba Wyżna (szkół i placówek oświatowych);
	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba uczestników tematycznych zajęć pozalekcyjnych prowadzonych w placówkach oświatowych na terenie gminy - dane gminy Raba Wyżna (szkół i placówek oświatowych);
PRIORYTET: KULTURA I DZIEDZICTWO	
Cel:	Proponowane mierniki monitorowania celu oraz źródła pozyskiwania:
5.1: Wykorzystanie kultury i potencjału kulturowego dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba imprez kulturalnych, organizowanych na terenie gminy, w tym o zasięgu ponadlokalnym – dane gminy Raba Wyżna (instytucji kultury);
	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób korzystających z bibliotek - dane gminy Raba Wyżna (Gminnej Biblioteki Publicznej i jej filii);
	<ul style="list-style-type: none"> • Udział wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa w budżecie gminy ogółem - dane gminy Raba Wyżna;
	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba godzin zajęć szkolnych w ramach edukacji regionalnej – dane gminy Raba Wyżna (szkół i placówek oświatowych);
	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba indywidualnych i zespołowych inicjatyw kulturalnych, współpracujących z Gminnym Ośrodkiem Kultury - dane gminy Raba Wyżna (Gminnego Ośrodka Kultury).

PRIORYTET: OFERTA SPĘDZANIA CZASU WOLNEGO

Cel:	Proponowane mierniki monitorowania celu oraz źródła pozyskiwania:
6.1: Wykreowanie atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego	<ul style="list-style-type: none">• Wydatki poniesione z tytułu doskonalenia bazy rekreacyjno-sportowej na terenie gminy - dane gminy Raba Wyżna;
	<ul style="list-style-type: none">• Liczba ćwiczących w klubach sportowych – dane gminy Raba Wyżna (klubów sportowych);
	<ul style="list-style-type: none">• Długość urządzonych i oznakowanych tras aktywności fizycznej, tras turystyczno-krajoznawczych oraz ścieżek dydaktycznych na terenie gminy – dane gminy Raba Wyżna;
	<ul style="list-style-type: none">• Liczba podmiotów gospodarczych działających w sekcji I (działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi) - dane gminy Raba Wyżna i/lub BDL GUS;
	<ul style="list-style-type: none">• Korzystający z noclegów na terenie gminy w turystycznych obiektach zakwaterowania zbiorowego – w tym turyści zagraniczni – dane BDL GUS.

PRIORYTET: POLITYKA SPOŁECZNA I OCHRONA ZDROWIA

Cel:	Proponowane mierniki monitorowania celu oraz źródła pozyskiwania:
7.1: Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa mieszkańców w wymiarze zdrowotnym i społecznym	<ul style="list-style-type: none">• Wskaźnik przyrostu naturalnego – dane gminy Raba Wyżna i/lub BDL GUS;
	<ul style="list-style-type: none">• Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym (do 18 roku życia) oraz poprodukcyjnym (w wieku emerytalnym) na terenie gminy - dane BDL GUS;
	<ul style="list-style-type: none">• Udział osób korzystających ze wsparcia w ramach pomocy społecznej wg różnych kategorii – dane gminy Raba Wyżna (Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej);
	<ul style="list-style-type: none">• Liczba uczestników programów medycznych i prewencyjnych organizowanych na terenie gminy – dane ośrodków zdrowia;
	<ul style="list-style-type: none">• Odsetek osób pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy w ogólnej liczbie osób bezrobotnych na terenie gminy – dane Powiatowego Urzędu Pracy w Nowym Targu.

PRIORYTET: ZARZADZANIE ROZWOJEM	
Cel:	Proponowane mierniki monitorowania celu oraz źródła pozyskiwania:
8.1: Partnerskie zarządzanie rozwojem	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba elektronicznych usług publicznych świadczonych przez gminę - dane gminy Raba Wyżna;
	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba pracowników samorządowych, którzy podnieśli swoje kompetencje zawodowe - dane gminy Raba Wyżna;
	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba wspólnych projektów międzysamorządowych w ramach powiatu nowotarskiego i/lub subregionu podhalańskiego - dane gminy Raba Wyżna;
	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba zadań publicznych zleconych do realizacji organizacjom pozarządowym i/lub suma środków publicznych przekazywanych organizacjom pozarządowym - dane gminy Raba Wyżna;
	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba organizacji pozarządowych na terenie gminy w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców - dane BDL GUS.